

Kertojan asenne neljässä Suomen Kuvalehden henkilöjutussa

Marjo Linnasalmi

Tekijä(t) Marjo Linnasalmi	
Koulutusohjelma Journalismin koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Kertojan asenne neljässä Suomen Kuvalehden henkilöjutussa	Sivu- ja liitesivumäärä 39
<p>Tässä opinnäytetyössä selvitetään, miten kertojan asenne näkyy henkilöjutussa. Journalistisia tekstejä tutkittaessa on perusteltua erottaa toisistaan toimittaja ja kertoja. Toimittaja on todellinen henkilö, joka on kirjoittanut jutun, kertoja ”kertoo” jutun lukijalle. Kertoja on toimittajan kirjoittajaa, joka voi vaihdella jutuittain.</p> <p>Tutkimusaineistona on neljä Suomen Kuvalehden Hän-juttupaikan henkilöjuttua. Jutut ovat ilmestyneet lehden syyskuun 2018 numeroissa. Ne ovat eri toimittajien kirjoittamia.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytetään Maria Lassila-Merisaloon (2009) luokittelua. Lassila-Merisalo erottaa seitsemän erilaista asennoitumistapaa, joita kertojalla voi henkilöjutussa olla. Asenteet ovat neutraali, analyttinen, empaattinen, ”buddy” eli kaverillinen, kunnioitava, röyhkeä ja autoritääriäinen.</p> <p>Jutut luettiin mahdollisimman tarkasti ja tutkittiin, löytyykö niistä Lassila-Merisaloon luokittelun mukaisia asenteita.</p> <p>Tutkimuksen perusteella todetaan, että yleisin asenne jutuissa on neutraali asenne. Seuraavaksi yleisimmät asenteet ovat analyttinen ja autoritääriäinen asenne. Empaattista ja kunnioitettavaa asennetta on havaittavissa jonkin verran. Röyhkeää asennetta on vain kerran yhdessä jutussa. Buddy-asennetta ei ole jutuissa lainkaan. Asenteet menevät jutuissa limittäin, kaikissa jutuissa on useita asenteita. Tutkimuksessa esiin nousee myös rajatapauksia, jotka tulkit-sijasta riippuen voivat sopia useaan asenteeseen.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella aineiston jutuissa asenteilla on monia tehtäviä. Kertojan asenne ei tee jutusta hyvää tai huonoa, kyse on toimittajan valinnoista. Monissa tapauksissa kyse on kirjoittajan tietoisesta tehokeinosta. Kertojan asennetta ei voi erottaa jutun teemasta. Myös aikakauslehden tyyli ja juttupaikan konsepti vaikuttavat kertojan asenteeseen.</p>	
Asiasanat Journalismi, kertoja, henkilökuvaus, aikakauslehdet	

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Käsitteet henkilöjuttu ja kertoja.....	3
2.1	Henkilöjuttu juttutyypinä.....	3
2.2	Kertoja-käsitteen määrittely.....	5
3	Tutkimusmenetelmä.....	8
3.1	Kertojan neutraali asenne.....	9
3.2	Kertojan analyttinen asenne.....	9
3.3	Kertojan empaattinen asenne.....	9
3.4	Kertojan ”buddy” –asenne.....	10
3.5	Kertojan kunnioittava asenne.....	10
3.6	Kertojan röyhkeä asenne.....	11
3.7	Kertojan autoritäärinen asenne.....	11
3.8	Miten aineiston luokittelu eteni.....	12
4	Suomen Kuvalehden ja aineiston esittely.....	13
4.1	Suomen Kuvalehti aikakauslehtenä.....	13
4.2	Aineisto.....	14
5	Kertoja-asenteiden analyysi neljässä henkilöjutussa.....	17
5.1	Neutraali asenne.....	17
5.2	Analyttinen asenne.....	21
5.3	Empaattinen asenne.....	24
5.4	”Buddy”-asenne.....	26
5.5	Kunnioittava asenne.....	26
5.6	Röyhkeä asenne.....	27
5.7	Autoritäärinen asenne.....	27
6	Pohdinta.....	32
6.1	Tutkimustulokset.....	32
6.2	Johtopäätökset.....	35
6.3	Oma oppiminen.....	36
	Lähteet.....	38

1 Johdanto

Ihminen ja hänen tarinansa on juttuaiheena kiinnostava. Henkilöjuttu onkin yleinen ja suosittu juttutyyppe.

Hyvä henkilöjuttu kuvaa monipuolisesti päähenkilöään. Tämä tarkoittaa henkilön eri puolien tuomista esiin, vähemmän mairittelevia puolia kaihtamatta. Rehellisesti kuvattu ihminen on mielenkiintoinen. Juttu ei saa olla fanikirjoitus.

On hyödyllistä miettiä, miksi henkilöjutun päähenkilöstä välittyy tietynlainen kuva. Millaisia keinoja toimittaja on käyttänyt? Jutun kertoja on merkittävässä roolissa, kun mietitään, millaisena jutun kohde lukijalle välittyy.

Opinnäytetyössäni tutkin kertojan asennetta henkilöjutuissa. Käytän työssäni Maria Lassila-Merisalonen menetelmää. Hän on erottanut seitsemän erilaista kertojan asennoitumistapaa jutun päähenkilöön nähden: neutraali, analyttinen, empaattinen, ”buddy”, kunnioittava, röyhkeä ja autoritääriäinen.

On tyypillistä, että yhdessä jutussa on havaittavissa useita eri kertojan asenteita. Ne menevät päällekkäin ja limittäin. Yksi asenteista on kuitenkin yleensä vallitseva.

Erotan opinnäytetyössäni toimittajan ja kertojan. Toimittaja on todellinen henkilö, joka on kirjoittanut jutun, kertoja ”kertoo” jutun lukijalle. Kertoja on siis olemassa vain tekstissä, hän ei ole elävä ihminen. Toimittajalla ei välttämättä ole yhtä samaa kertojajääntä, vaan se voi vaihdella jutuittain.

Kertojan roolia on käsitelty paljon kirjallisuudentutkimuksessa. Sitä on mielekästä tutkia myös journalistisissa teksteissä, sillä nekin ovat kerrottua tekstiä. Aikakauslehtitekstit ovat tutkimukselle hyvä kohde, sillä kerronta on niissä vapaampaa kuin vaikkapa uutisissa.

Tutkimukseni on aineistolähtöinen. Aineistona käytän neljää Suomen Kuvalehden Hän-juttupaikan henkilöjuttua. Valitsin lehdeksi Suomen Kuvalehden, sillä se on laajalevikkoinen aikakauslehti, jonka jutut herättävät usein yhteiskunnallista keskustelua. Jutut ovat lehden syyskuun 2018 numeroista.

Useat Suomen Kuvalehden toimittajat kirjoittavat Hän-henkilöjuttuja. Jutut profiloituvatkin henkilöjutuiksi ennen kaikkea juttupaikan, ei toimittajan tyylin takia.

Hän-juttupaikalla esiteltävät suomalaiset henkilöt ovat useimmiten yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa. He ovat esimerkiksi poliitikkoja, taiteilijoita, tutkijoita, liike-elämän vaikuttajia tai kansalaisaktiiveja. Niinpä ei ole yhdentekevää, miten heistä kirjoitetaan.

Kertojan asenteen selvittäminen auttaa toimittajaa tulemaan tietoiseksi keinoista, joita kerronnassa voi käyttää. Asenteilla on jutuissa monia tehtäviä. Ne ovat tehokeinoja, joilla jutun näkökulmaa terävöitetään. Niiden avulla voidaan luoda siirtymiä tai välittää informaatiota. Kertoja voi kommentoida päähenkilöä tai jutun teemoja.

Asenteet voivat myös paljastaa esimerkiksi kulttuurisia stereotyyppioita tai kliseitä.

On tärkeää havaita, että kertojan asenne ei tee jutusta hyvää tai huonoa, onnistunutta tai epäonnistunutta. Kyse on valinnoista, joita kirjoittaja tekee. Valinnat voivat olla tietoisia tai tiedostamattomia. Onkin kiehtovaa ajatella, kuinka paljon valintoja yhden jutun kirjoittamiseen sisältyy. Valinnoista seuraa väistämättä myös vastuuta ja valtaa.

Kertojan asenteen tutkiminen liittyy myös tarinalliseen journalismiin ja suuntaukseen kuvata ilmiötä henkilön kautta. Se liittyy myös julkisuuskuvaan ja jopa henkilöbrändeihin.

Kertojaäänien löytäminen ei aina ole helppoa, kun kirjoittaa henkilöjuttua. Toimittajalla saattaa olla kiusaus pysytellä haastattelun kronologiassa kiinni tai kirjoittaa liian myötäsukaisesti.

Uskon, että kertojan asenteiden tutkiminen auttaa minua tulemaan kirjoittajana tietoiseksi omista keinoistani. Tavoitteeni on oppia lisää henkilöjutuista. Pohjimmiltaan tavoitteeni on oppia paremmaksi kirjoittajaksi. Toivon, että opinnäytetyöni hyödyttää muitakin, joilla on samanlaisia päämääriä.

2 Käsitteet henkilöjuttu ja kertoja

Tässä luvussa käsittelen henkilöjuttua juttutyypinä sekä määrittelen kertoja-käsitteen.

2.1 Henkilöjuttu juttutyypinä

Henkilöjuttu on yleinen juttutyyppi miltei kaikenlaisessa journalismissa uutisista naistenlehtiin, harrastelehdistä yritysten asiakasviestintään. Ihminen kiinnostaa lukijaa – oli jutun kohde sitten poliitikko, taiteilija, julkisuuden henkilö tai tavallinen ihminen.

Henkilöjutusta käytetään joskus myös nimitystä henkilökuva (esim. Jaakkola 2013, Rätty 1998). Tässä opinnäytetyössä käytän jutuista nimitystä henkilöjuttu.

Lassila-Merisalo (2009, 106) määrittelee henkilöjutun niin, että jutussa on ihminen (joku muu kuin toimittaja) selvästi pääosassa. Päähenkilö ja hänen henkilökohtainen näkökulmansa aiheeseen ovat keskiössä ja tekstissä on mainintoja päähenkilön henkilöhistorias- ta.

Jaakkolan (2013, 211) mukaan henkilöjutuilla, henkilöfeaturella, henkilöhaastatteluilla ja henkilökuvilla tarkoitetaan henkilöistä tehtyjä juttuja, joissa ihminen on pääaiheena.

Rätty (1998, 138) sen sijaan erottaa selvästi toisistaan henkilökuvan ja henkilöhaastattelun. Pelkkä haastattelu ei Rättyn mukaan täytä henkilöjutun tai –kuvan määrittelyä.

Haastattelun ja henkilökuvan ero on yksinkertainen. Haastattelussa välitetään tietoa, siinä ihminen riittää aiheeksi. Henkilökuvan kirjoittaja tavoittelee laajaa kokonaisku- vaa ihmisestä ja voimista ihmisen ympärillä, hän haluaa vaikuttaa lukijoihinsa. Hen- kilökuva ei ole tietoa välittävää, vaan tietoa muokkaavaa kirjoittamista, jossa etsitään uudella tavalla ilmaistuja tosiasioita ja tuoreita tulkintoja. (Rätty 1998,138).

Rentolan (2010, 150) mukaan hyvä henkilökuva auttaa lukijaa ymmärtämään, miksi joku ihminen on sellainen kuin on. Hyvin tehty henkilöjuttu voi jopa muuttaa yleisön käsityksiä. Rätty (1998, 138) puolestaan toteaa, että parhaimmillaan henkilökuva on kertomus ajasta, aatteesta ja ihmisestä.

Millainen sitten on hyvä henkilöjuttu? Jaakkola muistuttaa, että ”lukija haluaa saada henki- löstä rehellisen oloisen kuvan, jossa esiintyy myös rosoisuutta ja ristiriitoja.” Jaakkola va- roittaaakin tilanteesta, jossa toimittaja asettuu tiedostamattaan jutun päähenkilön puolelle ja jutusta tulee ylistyslaulu. Henkilöä kehuva juttu ei välttämättä ole kiinnostava lukijan näkö- kulmasta. (Jaakkola 2013, 217.)

Jaakkola (2013, 213) esittää erilaisia malleja, joilla henkilöjutun voi rakentaa. Aiheen käsittelyä palvelevina jaksoina voivat olla esimerkiksi elämänvaiheet, inhimilliset teemat (ura, arki, ihmissuhteet, tunteet), miljööt tai haastateltavan itse valitsevat teemat.

Ihminen on jo itsessään kiinnostava jutun aihe, mutta henkilöiden kautta kerrotaan myös ilmiöistä. Jaakkola (2013, 214) huomioi, että monesti laajaan ja abstraktiin ilmiöön päästään käsiksi henkilöimällä asia ja kertomalla se yksittäisen ihmisen näkökulmasta. Näin jutusta tulee henkilökuva muistuttava juttu, vaikka päätarkoituksena onkin kertoa ilmiöstä.

Myös Suhola, Turunen & Varis (2005, 73) painottavat näkökulman tärkeyttä. Heidän mukaansa kenestä tahansa voi tehdä henkilöjutun, mutta jutussa täytyy olla näkökulma.

Henkilöjutussa jutun päähenkilö on useimmiten se henkilö, jota on haastateltu eniten. Poikkeuksen tekevät kuolleesta henkilöstä tehdyt jutut tai jutut, jotka perustuvat muiden mielipiteisiin ja kertomuksiin päähenkilöstä.

Henna Makkonen-Craig kuvaa lehtijutun henkilöhahmon syntymistä:

Kaunokirjallisuuden henkilöhahmot konstruoidaan tekstistä heistä kertovien vihjeiden perusteella, ja tätä ajatusta voidaan soveltaa myös lehtiteksteihin: haastateltavasta tulee henkilöhahmo, kun hänet nimetään ja kuvataan esimerkiksi hänen toimiaan, sanojaan tai tunteitaan. (Makkonen-Craig 2005, 33).

Kaikkea mahdollista materiaalia ei kuitenkaan kannata pakata juttuun. Töyry, Rätty & Kuisma (2009, 79) painottavat, että henkilöjutussa päähenkilön historia puretaan niiltä osin kuin se on rajauksen kannalta tärkeää.

Jaakkola (2013, 175) muistuttaa, että henkilökuva (ja reportaasia) voidaan pitää eräänlaisina vedenjakajina tiedonvälitykseen pyrkivien ja mielipiteellisten juttujen välissä. Henkilöjuttu on siis Jaakkolan mukaan juttutyyppi, joka sallii toimittajalle enemmän vapauksia kuin vaikkapa uutinen:

Kummassakin juttutyypissä toimittajan tehtävänä on välittää haastatteluihin ja muuhun tiedonhankintaan perustuvaa tietoa lukijalle, mutta teksteissä sallitaan jo myös vahvasti subjektiivisia ulottuvuuksia. Toimittaja välittää paitsi saamiaan tietoja, myös omia havaintojaan: henkilöjutussa hän saattaa kuvailla jutun kohteena olevan henkilön olemusta, luonnetta ja käyttäytymistä [...]. (Jaakkola 2013, 175.)

Jaakkolan mainitsevat subjektiiviset ulottuvuudet ja toimittajan tekemät havainnot saavatkin pohtimaan toimittajan tekemiä sanavalintoja ja jutun kertojan roolia. Jos henkilöjutuis-
sa sallitaan enemmän kyseisiä piirteitä, on hyvä olla tietoinen siitä, millä keinoilla näitä
piirteitä tuo kirjoittajana esiin.

Freelance-toimittaja Virpi Salmi kehotti verkkoaikakauslehti Long Playn iltakoulussa pitä-
mässään esityksessä, että olisi tärkeää ajatella jokaista sanaa, kun kirjoittaa henkilöjuttua.
Näin kirjoittaja voi esimerkiksi välttää sitä, että pitäisi yllä kliseitä. (Salmi 8.3.2017.) Tämä-
kin neuvo osoittaa sen, että toimittajan on hyvä olla tietoinen omasta kertojäärästä.

2.2 Kertoja-käsitteen määrittely

Mervi Kantokorpi (1990) on tutkinut kerrontaa fiktiivisessä kirjallisuudessa. Seuraava ker-
ronnan määrittely sopii myös journalistisiin teksteihin:

”Koska teksti on puhuttua tai kirjoitettua kieltä siitä seuraa viestinnän periaatteen mukaan
välttämättä, että meillä on oltava joku subjekti, puhuja, joka puhuu tai kirjoittaa sitä. Tätä
toimintaa tai tuotannon prosessia kutsutaan kerronnaksi (narration).” (Kantokorpi, Lyyti-
käinen & Viikari 1990, 111.)

Kertojaa on tutkittu paljon kirjallisuudentutkimuksessa. Chatman (1978, 147) toteaa, että
kirjallisuudentutkimuksessa on totuttu erottamaan kirjailija ja kertoja. Myös journalistisissa
teksteissä voidaan erottaa toimittaja ja kertoja.

Räty (1998, 145) painottaa kertojan vastuuta henkilöjuttua kirjoitettaessa: ”Henkilökuva ei
ole haastateltavan siteerauksista koostettu kollaasi. Tekstistä on otettava alusta asti kerto-
jan vastuu.”

Henna Makkonen-Craig (2005) on tutkinut sanomalehtitekstejä kerronnan näkökulmasta.
Hän kuvailee kertojan roolia:

”Hän [kertoja] on ikään kuin tekstinäytelmän ohjaaja, orkesterin johtaja, juontaja tai
seremoniamestari, jonka näkökulma jäsentää koko tekstiä. Kertoja esittää väitteitä,
kysyy, vastaa, tuo tekstiin uusia puheenaiheita ja uusia henkilöitä sekä siteeraa tai
kommentoi toisia tahoja.” (Makkonen-Craig 2005, 32.)

Lassila-Merisalonen (2009, 187) haastattelemat Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen toimit-
tajat kuvailevat kertojaa toimittajan ”sivupersonaksi”, ”ammattiminäksi” tai ”tarinankerto-
jaksi”. Kertoja voi toimittajien mukaan olla esimerkiksi toimittajaa ”hölmömpi, koomillisempi
tai enemmän tohkeissaan.”

Makkonen-Craigin (2005, 32) mukaan on tärkeää erottaa toisistaan kertoja-toimittaja ja todellinen kirjoittaja. Kertoja on läsnä tekstissä, kirjoittaja eli toimittaja on reaali maailman henkilö. Lassila-Merisalo (2009, 105) puolestaan käyttää termejä kertoja ja toimittaja. Hänen mielestään kertojan ja toimittajan rooli on osittain sama, osittain erillinen. Hän toteaa kuitenkin, että verrattuna uutisjournalismiin ”aikakauslehden kertoja voi konstruktiona olla enemmän tai vähemmän erillään todellisesta tekijähenkilöstä.” (Lassila-Merisalo 2009, 105.)

Kertojan roolia narratiivisessa journalismissa tutkinut Cecilia Aare (2016, 109) puolestaan määrittelee kertojan tehtävän siten, että kertoja kertoo, mutta ei luo.

Lassila-Merisalon haastattelema Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen toimittaja Jouni K. Kemppainen sanoo, että ”aika usein kertoja on rakennettu vain kyseistä juttua varten.” (Lassila-Merisalo 2009, 188.) Kertoja ei siis Kemppaisen mukaan ole toimittajan oma, sama toistuva kertojaääni, vaan voi vaihdella jutuittain. Väite on mielenkiintoinen ja osoittaa sen, että kertojan roolia kannattaa tutkia.

Mielestäni tekstin kertojaa tutkittaessa on perusteltua erottaa toisistaan todellinen kirjoittaja ja kertoja. Opinnäytetyössäni termi kertoja viittaa siis tekstin kertojaan, toimittaja todelliseen kirjoittajaan.

On mielekästä tutkia kertojan roolia juuri aikakauslehden jutuissa. Lassila-Merisalon (2009, 109) mukaan aikakauslehdissä kerronta on yleensä monimuotoisempaa kuin uutisjournalismissa. Hänen mukaansa syynä on se, että aikakauslehtien jutut ovat yleensä pidempiä ja niiden elinkaari on pidempi. Aikakauslehtien suhde lukijaan on erilainen kuin sanomalehtien.

Aikakauslehden konsepti vaikuttaa kerrontaan. Lassila-Merisalon (2009, 109) mukaan ”aikakauslehtijournalismin ideaalit riippuvat yksittäisen lehden konseptista”. Myös Töyry ym (2009, 16) tuovat esiin, että konsepti perustelee lehden sisältöä ja ulkoasua koskevat valinnat.

Makkonen-Craig (2005, 33) esittää, että journalistisista teksteistä voidaan hahmottaa vähintään kaksi henkilötahoa: kertoja-toimittaja ja lukija-yleisö. Monissa teksteissä on läsnä kolmaskin keskeinen henkilötaho: haastateltava. Haastateltava on suullinen lähde, jonka kanssa kertoja-toimittaja ja hänen yleisönsä käyvät keskustelua. Haastateltavia voi olla useita. Opinnäytetyössäni keskityn kuitenkin pelkästään kertojan asenteisiin.

Kertojan merkittävyyttä kuvaa sekin, että usein jutun editointivaiheessa tehdään juuri kertojan asennetta terävämmäksi ja loogisemmaksi. (Lassila-Merisalo 2009, 188.)

3 Tutkimusmenetelmä

Käytän opinnäytetyössäni Maria Lassila-Merisalón (2009) luokittelua. Hän on väitöskirjassaan tutkinut kaunokirjallisen journalismin poetiikkaa suomalaisissa aikakauslehdissä.

Lassila-Merisalo (2009, 109-116) on löytänyt seitsemän asennetta, joita kertojalla voi henkilöjutussa olla. Asenteet ovat

- neutraali
- analyttinen
- empaattinen
- ”buddy” eli kaverillinen
- kunnioittava
- röyhkeä
- autoritäärinen

Lassila-Merisalo on omassa tutkimuksessaan keskittynyt siihen, miten kertoja suhtautuu jutun päähenkilöön. Hänen aineistonaan oli 66 pitkää henkilöjuttua Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä, Imagessa ja Cityssä vuonna 2004. (Lassila-Merisalo 2009, 105-106.)

On perusteltua valita tutkimusmenetelmäksi juuri aikakauslehtien kertoja-asenteita kuvaava menetelmä. Vaikka oma aineistoni on yhdestä aikakauslehdestä ja määrällisesti pienempi, on kiinnostavaa selvittää, löytyykö Suomen Kuvalehden Hän-juttupaikan jutuista yhteneväisyyksiä ja eroja.

Lassila-Merisalo (2009, 109) toteaa, että kertojan asenne säilyy harvoin täysin samana koko jutun ajan. Jutussa on siis havaittavissa useita asenteita, mutta yksi asennoitumistapa on yleensä selvästi vahvin.

Kertojan osallisuus tekstissä saattaa myös herättää epäilyksiä lukijan mielessä, sillä henkilöjuttuja pidetään perinteisesti lajityyppinä, jossa kertoja pysyttelee taka-alalla. Pääosassa on jutun päähenkilö. Kertojan erilaisten asenteiden päällekkäisyys voi kuitenkin lisätä lukijan mielihyvää. Lukijalle voi olla palkitsevaa tulkita ja ymmärtää esimerkiksi eri tekniikoita, intertekstuaalisuutta ja ironiaa. (Lassila-Merisalo 2009, 119.)

Seuraavaksi esittelen tarkemmin Lassila-Merisalón löytämät kertojan seitsemän asennoitumistapaa sekä sen, miten luokittelin aineistoani.

3.1 Kertojan neutraali asenne

Lassila-Merisalón (2009, 109) mukaan neutraali asennoituminen on journalistisen ilmaisun perusolettamus. Neutraaliutta on pidetty ihanteena uutisjournalismissa.

Jos kertojalla on neutraali asenne, hän ei esitä henkilökohtaisia tulkintoja päähenkilöstä. Hän voi kuitenkin kuvailla päähenkilön ulkoista olemusta tai viitata muiden tulkintoihin tai yleisiin olettamuksiin.

Neutraali kertoja käyttää paljon selvästi merkittäviä lainauksia eli sitaatteja. Juttu sisältää usein paljon informaatiota. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kerronnan tyyli olisi muodollinen. (Lassila-Merisalo 2009, 109-110.)

3.2 Kertojan analyyttinen asenne

Analyttisella kertojalla on jutussa aktiivinen rooli. Kertoja pohtii, tulkitsee ja tekee arvioita, jotka voivat kohdistua muuhunkin kuin päähenkilöön.

Kertoja voi myös esittää kritiikkiä. Se ei kuitenkaan vähennä päähenkilön uskottavuutta. Kritiikki ei näytä päähenkilöä huonossa valossa.

Analyttisen kertojan ajattelu näkyy jutussa. Ajattelu voi olla kertojan omaa pohdintaa tai hänen olettamuksiaan siitä, mitä lukija saattaisi ajatella juttua lukiessaan. (Lassila-Merisalo 2009, 110.)

Lassila-Merisalo (2009, 111) on myös tehnyt huomion, että ”vähemmän analyyttisissä jutuissa näyttää melko usein olevan analyyttinen loppu, jossa toimittaja solmii yhteen kaiken, mitä on päähenkilöistä jutussa esittänyt.”

3.3 Kertojan empaattinen asenne

Lassila-Merisalón (2009, 111) mukaan kertojan empaattinen asenne korostaa päähenkilön inhimillisyyttä ja lehden humaania luonnetta. Se pyrkii luomaan tuttavallisen kuvan päähenkilöstä ja siten luomaan yhteyden lukijan ja jutun välille. Empaattinen kerronta voi vaikuttaa ”faktuaaliselta ja autenttiselta”.

Kertojan empaattinen asennoituminen saattaa vaikuttaa imartelevalta ja joskus myös valheelliselta.

3.4 Kertojan ”buddy” –asenne

Buddy eli kaveri asettaa itsensä tasavertaiseksi päähenkilön kanssa. Haastattelut voivat näyttää keskustelulta ennestään tutun kaverin kanssa. Kertoja säilyttää alkuperäisen keskustelun piirteitä. Hän voi myös kuvailla tapahtumaympäristöä. Puhe sisältää deiktisiä elementtejä eli elementtejä, jotka ankkuroivat kerronnan haastattelupaikkaan.

Lassila-Merisalo on tietoinen buddy-sanan maskuliinisista konnotaatioista: ”Buddy-filmi on elokuva, jossa päähenkilöt ovat kaksi ystävästä, useimmiten kaksi miestä, jotka kulkevat yhdessä koko elokuvan ajan.” (Lassila-Merisalo 2009, 112.) Jutun päähenkilö voi kuitenkin olla mitä sukupuolta vain.

Buddy-kertoja saattaa ärsyttää lukijaa, sillä on yleisesti ajateltu, että toimittajan ei pitäisi tehdä juttuja ystävistään.

Erotuksena empaattiseen asenteeseen buddy-asenne korostaa yhteyttä kertojan ja päähenkilön välillä. Lukija jää tällöin sivustakatsojan rooliin. Empaattinen asenne puolestaan pyrkii luomaan yhteyden lukijan ja päähenkilön välille. (Lassila-Merisalo 2009, 111-113.)

3.5 Kertojan kunnioittava asenne

Kunnioittavalle kertojalle päähenkilö on auktoriteetti. Hän antaa päähenkilön määrittellä itse itsensä. Jos kertoja määrittelee päähenkilön, määrittely on myönteinen.

Kertoja ei kyseenalaista päähenkilön sanoja. Hän voi kysyä jotakin mitä voisi kuvitella lukijan haluavan kysyä. Kysymys esitetään kuitenkin asian selittämiseksi, ei epäilevässä sävyssä.

Jutun kerronnan ei silti tarvitse olla muodollisen jäykkää.

Kunnioittava asenne voi luoda mielikuvan kriiikittömästä toimittajasta. Merkille pantavaa on, että Lassila-Merisalo viittaa tässä nimenomaan toimittajaan, ei kertojaan. Kertojan asenne voi siis olla myös merkki toimittajan ammattitaidosta. (Lassila-Merisalo 2009, 113-114.)

3.6 Kertojan röyhkeä asenne

Röyhkeä kertoja haluaa tai uskaltaa kertoa oman, kriittisen tulkintaansa päähenkilöstä. Hän kommentoi tämän puhetta ja kuvailee tätä suorasukaisesti. Hän saattaa käyttää tekniikkana myös ironiaa.

Röyhkeä kertoja kertoo aivan kuin olisi paljastamassa totuuksia, joita on pidetty salassa. Tästä voi syntyä vaikutelma kerronnan faktuaalisesta luonteesta.

Voimakkaalla kommentoinnilla kertoja paljastaa omat ennakkoluulonsa ja kielteisen asenteensa.

Röyhkeä asenne antaa kirjoittajasta tai koko lehdestä uskaliaan kuvan. Jutut voivat olla tyyliltään kuin tuomioita päähenkilöstään. Pahimmassa tapauksessa syntyy vaikutelma, että juttu on kirjoitettu kostoksi. (Lassila-Merisalo 2009, 114-115.)

3.7 Kertojan autoritäärinen asenne

Lassila-Merisalon esittämistä seitsemästä kertojan asennoitumistavasta autoritäärinen asenne on kaikkein kaunokirjallisin ja ”fiktiivisin”. Toimittaja on jutun tekijä ja luoja. Tämän roolin myötä hänellä on auktoriteettiasema syntyvään tekstiin. Tämä ei ole ollut itsestään selvää journalismissa. Varsinkin menneinä vuosina on ajateltu niin, että faktat ohjaavat juttua ja toimittaja on ennemminkin välittävä agentti kuin aktiivinen subjekti.

Pitkät katkelmat ilman lähdemainintaa ovat tyypillisiä autoritääriseen asenteeseen. Tekstissä eri äänet sekoittuvat keskenään. Kertoja adaptoi itselleen päähenkilön puhetta.

Autoritääriseen kerrontaan kuuluu kertojan ”kaikkietävyyden” tuntu ja fiktiolle tyypillisten tekniikoiden käyttö. Autoritääriseen kerronnan vaarana voi olla se, että lukijan on vaikea pysyä perillä siitä, kuka sanoi mitä.

Autoritäärisessä kerronnassa on paljon vapaata epäsuoraa esitystä.

Koko jutun kattavaa autoritääristä kerrontaa ilmenee suomalaisessa journalismissa vähän. Sen sijaan monet aikakauslehtijutut sisältävät autoritääriseen kerronnallisia katkelmia. Ne katkeavat kuitenkin useimmiten journalistiseen diskurssiin, joka esittää taustafaktoja ja nimeää lähteitä. Silloin kerronnan virta katkeaa.

Autoritääriinen asenne näkyy selvimmin kaunokirjallisessa journalismissa, jonka vankin pohja on Yhdysvalloissa. (Lassila-Merisalo 2009, 115-116.)

3.8 Miten aineiston luokittelu eteni

Luin aluksi aineistoni jutut läpi aivan kuin olisin lukenut tavallista lehtijuttua. Tätä vaihetta voisi kutsua myös pintapuoliseksi tutustumiseksi jutun päähenkilöön. Seuraava lukukerta oli jo perehtyvämpi. Katsoin, mitkä kertojan asenteet nousivat selvimmin esiin.

Tämän jälkeen aloitin varsinaisen lähiluvun. Valitsin jokaiselle asenteelle tietyn värin ja merkkasin asenteet tulostettuihin juttuihin. Välillä värillisiä viivoja tuli kaksi vierekkäin, sillä en ollut täysin varma, mistä asenteesta oli kyse. Tämä visuaalinen tapa auttoi hahmottamaan sitä, mitkä asenteet olivat jutuissa määrääviä.

Ajattelin aluksi, että olisi hyödyllistä tehdä taulukko, johon merkitsen asenteet ja jokaisen esimerkin, miten asenne jutussa ilmenee. Huomasin pian, että tämä tapa ei ollut tarkoituksenmukainen. Se, että kirjoitin taulukkoon asenteen alku- ja loppusanat ei auttanut minua hahmottamaan kokonaisuutta. Jos työni tarkoituksena olisi esimerkiksi ollut laskea kuinka monta lausetta kuhunkin asenteeseen kuuluu, taulukosta olisi voinut olla hyötyä.

Kun aloin purkaa tuloksia, lajittelin kunkin asenteen löydökset vielä alakategorioihin. Harmitsin alakategorioiden käsittelemistä omassa alaluvuissaan, mutta hylkäsin ajatuksen. Monista alaluvuista olisi tullut liian lyhyitä, mikä olisi tehnyt opinnäytetyöstä silppumaisen. Päädyin siis käsittelemään kaikki yhteen asenteeseen liittyvät huomiot asenteen pääluvussa.

Luin juttuja läpi vielä monta kertaa. Kun olin päässyt syvemmälle aiheeseen, esiin nousi vielä huomioita, jotka olin aluksi ohittanut.

Kokeilin aluksi esitellä aineiston analyysia niin, että etenisin juttu kerrallaan ja toisin esiin kaikki kyseisessä jutussa olevat kertojan asenteet. Tämä työtapa osoittautui kuitenkin sekavaksi ja päätin edetä analyysiosuudessa siten, että käsittelen asenteen kerrallaan.

4 Suomen Kuvalehden ja aineiston esittely

Tässä luvussa esittelen Suomen Kuvalehden aikakauslehtenä. Esittelen niin ikään aineistoni, neljä henkilöjuttua Suomen Kuvalehden Hän-juttupaikalta.

4.1 Suomen Kuvalehti aikakauslehtenä

Suomen Kuvalehti on vuonna 1916 perustettu aikakauslehti. Aikakausmedian mediakortissa lehteä luonnehditaan siten, että se ”kertoo lukijoilleen, mikä maailman murroksessa on olennaisinta, mihin asioihin kannattaa kiinnittää huomiota ja millä perusteella arvioida tulevaisuutta.” (Aikakausmedia 2018.)

Suomen Kuvalehti ilmestyy 50 kertaa vuodessa. Kaksi numeroista on kaksoisnumeroita. Painetun lehden lukijamäärä syksyllä 2017 ja keväällä 2018 Kansallisen mediatutkimuksen mukaan oli 299 000. Painetun lehden ja digilukemisen kokonaistavoitettavuus oli 353 000. (Kansallinen mediatutkimus 2018.)

Vares & Siltala (2016, 437) toteavat lehden 100-vuotishistoriikissa, että ”Vuosisata perustamisen jälkeen lehti on elossa, väkevästi. Suomen Kuvalehti on elänyt vahvoja vuosiaan myös kriiseistä kuohuvalla 2000-luvulla.”

Suomen Kuvalehti on selvinnyt myös mediamaiseman myllerryksessä. (Vares & Siltala 2016, 437.) Lehdellä on kerran viikossa ilmestyvän printtilehden lisäksi verkossa digilehti sekä printtilehden näköislehti. Lehden digiarkistot ovat avoinna tilaajille.

Suomen Kuvalehden päätoimittaja Ville Pernaa määrittelee lehden arvot Suomen Kuvalehden 100-vuotishistoriikissa: ”Lehti puolustaa demokratiaa ja länsimaisia arvoja. Se haluaa olla rakentamassa mahdollisimman hyvää ja menestyvää Suomea.” (Vares & Siltala, 2016, 9.)

Vares & Siltala (2016, 437) mainitsevat, että vuosikymmenten mittaan Suomen Kuvalehden journalismin ytimeksi on muodostunut riippumattomuus, joka ei historiallisesti ole ollut itsestään selvää.

Aikakauslehdellä on oma puhetapa, joka syntyy lehden arvoista ja tavoitteista. (Töyry ym, 2009, 36-37.) Myös Lassila-Merisalo (2009, 119) huomauttaa, että ”mikä tahansa juttu täytyy aina lukea osana aikakauslehteä, jossa se on julkaistu.” Omaan aineistooni peilaten

voi ajatella, että juttujen kertojat eivät saa liikaa poiketa Suomen Kuvalehden yleisestä puhetavasta.

4.2 Aineisto

Tutkimusaineistoni koostuu neljästä henkilöjutusta Suomen Kuvalehden Hän-juttupaikalla. Jutut ilmestyivät lehden syyskuun 2018 numeroissa. Valintaperusteena oli juttujen tuoreus ajankohtana, jolloin aloin suunnitella opinnäytetyötäni. Olen lukenut jutut lehden printtiversioista. Jutut on julkaistu myös Suomen Kuvalehden verkkolehdestä samanlaisina kuin painetussa versiossa.

Päätin rajata aineistoni yhden aikakauslehden juttuihin. Valitsin Suomen Kuvalehden Hän-juttupaikan jutut tutkimuskohteeksi, sillä ne on jo valmiiksi määritelty henkilöjutuiksi. Juttujen kohteet ovat suomalaisia ihmisiä, joille on yhteistä se, että heillä on ainakin jonkinlaista yhteiskunnallista vaikutusvaltaa. Niinpä ei ole yhdentekevää, miten heistä kirjoitetaan. Vuonna 2018 ilmestyneissä Hän-jutuissa ammattiryhmistä eniten edustettuina olivat taiteilijat ja tutkijat.

Rajasin aineistoni neljään juttuun. Aineistoni koko mahdollistaa juttujen perinpohjaisen tarkastelun.

Oma erillinen tutkimusaiheensa olisi eri aikakauslehtien kertojien vertailu. Silloin aineisto olisi huomattavasti isompi. Aihetta voisikin tutkia opinnäytetyötä laajemmassa tutkimuksessa.

Tutkimuksen kannalta oli tärkeä valita jutut ajankohdan perusteella eikä esimerkiksi oman kiinnostuksen mukaan, jotta aineisto olisi satunnainen.

Kaikissa aineistoni jutuissa on eri toimittaja. Jutut ovat kirjoittaneet Päivi Ängeslevä, Veera Jussila, Riitta Kylänpää ja Silja Lanas Cavada. Heistä Kylänpää ja Lanas Cavada olivat juttujen ilmestymisaikaan lehden vakituisia toimittajia, Jussila määräaikainen ja Ängeslevä freelance-toimittaja.

Töyry ym. (2009, 44) toteavat aikakauslehtien konseptiin kuuluvan sen, että lehtien ulkoasu pyritään pitämään tunnistettavana numerosta toiseen. Täten suurin osa juttutyypeistä löytyy toistuvasti samalta paikalta. Tämä pätee myös Suomen Kuvalehden Hän-juttupaikkaan. Aineistoni juttujen paikka lehdessä on sivunumeroita myöten sama. Jutut ovat myös taitoltaan yhteneväisiä. Valokuvat ovat samankokoisia ja samoilla kohdin sivuja, samoin nostot.

Juttuihin kuuluu faktalaatikko, jossa päähenkilöstä kerrotaan nimi, ikä, syntymäpaikka, kotipaikka, työ, koulutus, perhe ja harrastukset.

Tutkimusaineistooni kuuluvat seuraavat neljä juttua:

Juttu 1: Päivi Ängeslevä: Johtajan mitta (SK 36/2018, s. 48-51)

Jutun päähenkilö on Terveystalon johtava ylilääkäri Juha Tuominen. Hänet oli valittu Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin Husin toimitusjohtajaksi hieman ennen jutun ilmestymistä.

Jutussa käsitellään poliittisia jännitteitä, joita Husin johtajavalintaan liittyi. Muita teemoja ovat yksityiset ja julkiset terveyspalvelut, sote-uudistus ja johtajuus.

Tuominen on 54-vuotias sisätautien erikoislääkäri, jonka harrastuksia jutun faktalaatikon mukaan ovat mökkeily Sipoossa, veneily, golf ja kirjallisuuspiiri.

Käytän opinnäytetyössäni jutusta nimitystä Juttu 1.

Juttu 2: Veera Jussila: Presidentti jätti jäljen (SK 37/2018, s. 48-51)

Juttu kertoo Perttu Saksasta, 40-vuotiaasta valokuvaajasta. Hän voitti keväällä 2018 presidentti Mauno Koiviston muistomerkkilpailun. Kuvanveisto on Saksalle uusi aluevaltaus.

Jutussa käsitellään muistomerkin tekemistä ja Perttu Saksan näkemystä Mauno Koiviston ajasta. Laajempia teemoja ovat taiteilijan työ ja Suomen nykypolitiikan vertaaminen Koiviston valtakautteen. Muistomerkin konkreettinen työstäminen ja jutun teemojen abstrakti pohdinta vuorottelevat jutussa.

Saksa harrastaa jutun faktalaatikon mukaan jazzin kuuntelua, lukemista, elokuvia, mökin nikkarointia ja rantakalliolla istumista Hangossa.

Käytän opinnäytetyössäni jutusta nimitystä Juttu 2.

Juttu 3: Riitta Kylänpää: ”Pariisi on muuttunut peruuttamattomasti” (SK 38/2018, s. 48-51)

Jutun päähenkilö on Ylen Pariisin-kirjeenvaihtaja Annastiina Heikkilä. Tältä oli jutun ilmestymisaikaan juuri tullut ulos tietokirja *Bibistä burkiniin eli totuuksia ranskatar-myytin takaa*.

Jutussa käsitellään Ranskassa vuosina 2015 ja 2106 tapahtuneita terrori-iskuja ja niiden vaikutusta ihmisten arkeen. Muita teemoja ovat terroristijärjestö Isisin värväykset, pariisilaisuus ja naisen asema Ranskassa.

36-vuotiaan Heikkilän harrastuksiin kuuluvat jutun faktalaatikon mukaan kirjallisuus, basson soitto, laulu ja surffaus.

Käytän opinnäytetyössäni jutusta nimitystä Juttu 3.

Juttu 4: Silja Lanas Cavada: Tuttavien kesken Kobbe (SK 39/2018, s. 48-51)

Jutun päähenkilö on Kaj-Gustaf Bergh, Föreningen Konstsamfundetin 62-vuotias toimitusjohtaja. Jutun teki ilmestymishetkellään ajankohtaiseksi se, että Amos Rexin taidemuseo Helsingissä oli juuri avautunut. Föreningen Konstsamfundet rahoitti museon.

Bergh on ollut myös merkittävä taustavaikuttaja suomenruotsalaisessa mediassa, sillä Konstsamfundet omistaa ruotsinkielisen KSF Media –konsernin. Siihen kuuluu sanomalehti *Hufvudstadsbladet* sekä useita paikallislehtiä.

Päähenkilön avulla jutussa käsitellään monia teemoja. Ilmeisimpänä esiin nousee hallitusvaikuttaminen talouselämässä. Muita, pienempiä teemoja ovat suomenruotsalaisuus, taustavaikuttaminen mediassa ja kulttuurin rahoitus.

Bergh harrastaa jutun faktalaatikon mukaan kaivinkoneita, ”maisemanmuokkausta” ja metsästystä.

Käytän opinnäytetyössäni jutusta nimitystä Juttu 4.

5 Kertoja-asenteiden analyysi neljässä henkilöjutussa

Opinnäytetyöni analyysiosuudessa tutkin kertojan seitsemän erilaisen asenteen näkymistä aineistoni jutuissa. Käsittelen kertojatyytit samassa järjestyksessä kuin Lassila-Merisalo omassa tutkimuksessaan: neutraali, analyttinen, empaattinen, ”buddy”, kunnioittava, röyhkeä ja autoritäärinen. Esimerkeissä olen säilyttänyt aineistoni juttujen alkuperäiset lihavoinnit ja kursivoinnit. Välillä olen kursivoinut itse tiettyjä osia esimerkeistä selvyden vuoksi. Nämä kohdat mainitsen aina erikseen.

5.1 Neutraali asenne

Aineistoni neljässä jutussa kertojan neutraali asenne on kaikkein yleisin. Lassila-Merisalo (2009, 109) toteaa kuitenkin, että jutuissa on yleensä havaittavissa useita asenteita. Niin myös omassa aineistossani, joissa neutraaleja jaksoja rikotaan muilla tyyliillä.

Neutraalin kerronnan yksi ominaispiirre on, että informaatiota on paljon (Lassila-Merisalo 2009, 109.) Seuraavissa esimerkeissä informaatiota ovat erityisesti henkilöiden ja paikkojen nimet, päivämäärät, luvut ja erikoistermit. Aineistoni jokaisesta jutusta löytyi tällaisia kohtia.

Ensi vuoden alussa Juha Tuominen johtaa kuntayhtymää, jonka omistaa 24 uusmaalaista kuntaa ja joka huolehtii 1,6 miljoonan suomalaisen erikoissairaanhoidosta. (Juttu 1)

Kultaus Oy Snellman sijaitsee Helsingin Vuosaarella, ortodoksisen kulttuurikeskus Sofian yhteydessä. Snellmanit ovat aiemmin kullanneet esimerkiksi Uspenskin katedraalin kupoleita.

Kartan osat kullataan, koska kultaa on hautakivissäkin. Lisäksi se on viittaus japanilaiseen kintsugi-tekniikkaan, jossa hajonneet keramiikka-astiat ylevöitetään liimaamalla ne kultalakalla. (Juttu 2)

Kului vain puoli vuotta, kun Heikkilä raportoi taas terroriteosta Ranskassa. Heinäkuun 14. päivänä 2016 Ranskan ja Tunisian kaksoiskansalainen **Mohamed Lahouaiej-Bouhlel** ajoi kuorma-autolla väkijoukkoon Nizzan rantakadulla Promenade des Anglaisilla. Rannalla oli alkamassa ilotulitus Ranskan kansallispäivän kunniaksi. (Juttu 3)

Berghistä tuli omaisuudenhoitobisneksen uranuurtaja. Hän matkusteli Euroopassa ja toi Gyllenbergille asset management –palvelun, eli täydellisen varainhoitosopimuksen. Se oli uutta Suomessa. (Juttu 4)

Aineiston jutuista pisin yhtenäinen neutraalin kerronnan jakso on juttu 2:ssa. Kertoja kuvailee päähenkilö Perttu Saksan, kivileikkaajien ja kultaaajien työvaiheita Mauno Koiviston muistomerkin parissa. Toiminnan kuvailua katkovat Saksan sitaatit. Neutraalille asenteelle ominaiseen tapaan kertoja ei kommentoi eikä analysoi tilannetta. Seuraavat esimerkit ovat pitkän katkelman alku- ja loppupuolelta.

Saksa katsoi vierestä, kun **Pauli Mäkipää** ja **Indrek Hitrov** lohkoivat kiven reunoja. Toinen piti lekaa oikeassa kohtaa, toinen löi sen päälle.

"Sanoin, että haluaisin, että tästä lähtee tämä kohta pois. Ja sain kuulla, että ei se lähde, se lähtee tuosta noin, jos mä lyön tohon." (Juttu 2)

Kaksi halkeamaa erottuu suurempina kuin muut. Saksa on alkanut ajatella, että pienempi niistä olisi saanut olla isompikin.

"Mutta mietin, että tuleeeko siitä sellainen viittaus, että siinä olisivat Mauno ja Teller-vo. Toisaalta, olisiko se ollut huono juttu." (Juttu 2)

Lassila-Merisalonen (2009, 109) mukaan kertoja, jolla on neutraali asenne käyttää paljon selvästi merkittyjä lainauksia. Seuraavissa esimerkeissä juttujen 2 ja 3 kertojat siteeraavat päähenkilöitään Perttu Saksaa ja Annastiina Heikkilää:

"Olen yleensä vaikuttunut ihmisistä, jotka osaavat lähestyä toisia rakentamatta kuorta ympärilleen." (Juttu 2)

"Ihmistä oli tullut säikkyjä. Pienikin pamaus nostatti joukkopaniikin." (Juttu 3)

Eniten päähenkilön sitaatteja on juttu 1:ssä, 39 kappaletta. Juttu 4:ssä on 30 sitaattia, juttu 2:ssa 23 sitaattia ja juttu 3:ssa 20 sitaattia. Erityisesti juttu 1:ssä on paljon vain yhden tai kahden sanan mittaisia lainauksia.

Hän [Tuominen] tiesi "taakkansa." (Juttu 1)

Tuominen opiskeli teknistä fysiikkaa, kunnes halusi "jotain syvällisempää" ja vaihtoi lääketieteeseen. (Juttu 1)

Myös jutuissa 2 ja 4 on hyvin lyhyitä lainauksia:

Voitto muistomerkkilipailussa oli todellinen "tuupaus selkään". (Juttu 2)

Bergh toteuttaa kaivureilla harrastustaan, jota hän kutsuu "landscapingiksi." (Juttu 4)

Lassila-Merisalo ei käsittele tutkimuksessaan pitkien ja lyhyiden sitaattien merkityksiä tarkemmin. Ison Suomen Kielioopin mukaan "Lainausmerkit voivat olla jopa yksittäisen sanan tai lausekkeen ympärillä keskellä kerrontaa. Tällöin niillä usein on muukin tehtävä kuin puhdas siteeraaminen, esim. kirjoittajan ironisoivan tai muun asenteen esiin tuominen." (VISK §1460.)

Seuraavan esimerkin sitaatissa on vaikea tulkita kertojan asennetta:

Häntä [Tuomista] kiinnostivat "suuret ilmiöt", joita lääketieteessä ovat sisätaudit. (Juttu 1)

Onko kertoja sitä mieltä, että sisätaudit ovat suuria ilmiöitä? Mitä ilmeisimmin kyse on Tuomisen mielipiteestä, sillä ei liene yleisesti tunnettua, että juuri sisätaudit olisivat sen suurempi ilmiö kuin vaikkapa neurologiset sairaudet. Niinpä lainaus voi näyttäytyä jopa

ironisena kuten Isossa Suomen Kieliopissa todetaan. Epäselvää sen sijaan on, onko kertoja ollut tietoinen ironiasta.

Haastattelussa esiin tulleen lainauksen lisäksi sitaatin lähde voi olla myös kirjallinen, kuten lainaus Annastiina Heikkilän blogista jutussa 3:

"Pariisilaisten urhean julkisivun takana oli valtavasti pelkoa. Hyökkääjät teurastivat tavallisia ranskalaisia summittaisesti ja yhtäkkisesti", Heikkilä kirjoitti tuoreeltaan blogissaan. (Juttu 3)

Jutussa 3 on myös lainauksia Heikkilän tuoreesta kirjasta.

Neutraalissa kerronnassa kertoja käyttää johtoverbejä, jotka osoittavat ajatusten olevan päähenkilön, ei kertojan. Näin kertojan etäisyys päähenkilöön säilyy (Lassila-Merisalo 2009, 109). Kaikissa aineistoni jutuissa kertoja käytti tätä keinoa. Olen kursivoinut seuraavista esimerkeistä johtoverbit.

Sähköistä asiointia on lisättävä, tosin ikääntyneet huomioiden. Ajanvaraus puhelimessa maksaa Husille 3-5 euroa ja sähköisesti vain 10 senttiä, Tuominen *sanoo*. (Juttu 1)

Hän [Saksa] *toivoo*, että kultaus on niissä himmeämpää. (Juttu 2)

Huivikielto ei tietenkään selitä kenenkään liittymistä Isisin riveihin, Heikkilä *sanoo*. (Juttu 3)

Joskus riskit kannattavat, toisinaan eivät, Kaj-Gustaf Bergh *tietää*. (Juttu 4)

Lassila-Merisalon (2009, 109) mukaan neutraalin kerronnan ei tarvitse olla muodollista, vaikka informaatiota on paljon. Aineistoni jutuissa muodollisuutta vähentää se, jos kertoja on onnistunut välittämään päähenkilön oman ääneen juttuun.

Seuraavissa esimerkeissä kuuluu juttujen 2 ja 4 päähenkilöiden ääni:

"Mua suoraan sanottuna otti päähän, kun luonnosvaiheen kuvat alkoivat kiertää kilpailun ratkettua. Kun ei se ole se valmis duuni." (Juttu 2)

"Mä en ole kauheasti sellainen ylläpitävä vaan tykkään, että asiat muuttuvat. Se viehättää." (Juttu 4)

"Siitä on tykätty tosi kyttyrää." (Juttu 4)

Puhekielisyys ja sanavalinnat *duuni*, *kauheasti sellainen* ja *tykätä kyttyrää* tekevät päähenkilöistä persoonallisia ja omaäänisiä.

Muodollisuutta aineistoni jutuissa vähentää myös se, jos kertoja on onnistunut valjastamaan jonkin päähenkilöön liittyvän seikan osaksi kerrontaa niin, että kyseiset faktat toimivat myös vertauskuvana. Jutussa 4 kulkee koko ajan mukana päähenkilö Berghin omalaa-

tuinen harrastus, kaivinkoneet. Kertojalle tällainen harrastus on oikea kultakimpale. Kaivinkoneet ja maisemanmuokkaus toimivat vertauskuvana monelle tapahtumalle, joita Bergh on uransa aikana kohdannut. Kertojan on helppo pysytellä neutraalissa asenteessaan, sillä harrastus dramatisoi tapahtumat.

Bergh on kaivinkoneidensa lisäksi tunnettu siitä, että hän tekee mielellään ”vähän isompia juttuja”.

Helsingin uusin taidemuseo Amos Rex oli alun perin Berghin idea. Maan alle ja päälle levittäytyvä museo Helsingin keskustassa on kerännyt laajasti kiitosta. Sinne jonotetaan.

Bergh kaivoi myös museon aloituskuopan. Silloin alla oli Liebherriäkin järeämpi Carterpillar 320 E. Paino yli 21 tonnia.

”Siksi mä varmaan tykkään kaivaakin. Lapiolla syntyy niin pieniä asioita. Kaivinkoneella syntyy kerralla vähän enemmän jälkeä, hyvässä ja pahassa.” (Juttu 4)

Neutraalille asenteelle on tyypillistä se, että kertoja voi viitata tulkintoihin, joita muut ovat tehneet. Jutuissa 1,2 ja 4 kertoja tekee juuri näin.

Muiden tulkinnat voivat auttaa esimerkiksi tuomaan päähenkilön ristiriitaisuutta esiin, kuten seuraavissa jutuista 1 ja 4 poimituissa esimerkeissä:

Kiivas hallitustyöskentely ja kokouksissa juokseminen sopivat hänen [Berghin] energiselle luonteelleen. Hän sai tittelin: Suomen talouselämän hallitushai. (Juttu 4)

Muutoshalu on tuonut Berghille vuosien varrella myös toisen tittelin: ”toimitusjohtajan painajainen.” (Juttu 4)

Hufvudstadsbladetin entinen pitkäaikainen toimittaja ja toimituspäällikkö **Staffan Bruun** kutsuu teoksessaan *Mies, joka rakasti uutisia* (Siltala 2018) Berghia ”sanomalehtien hautausurakoitsijaksi”. (Juttu 4)

Vaikka kuvaukset eivät ole kovin mairittelevia, ne eivät ole kertojan omia tulkintoja. Jos ne olisivat kertojan, olisi asenne syytä määritellä Lassila-Merisalón luokittelun mukaan röyhkeäksi.

Jutun 4 kertoja viittaa myös siihen, mitä Berghistä on muissa medioissa kirjoitettu:

”Vaikka antaisimme ilmaiseksi HBL:n paperiversion alle 40-vuotiaille, he eivät sitä huolisi”, hän [Bergh] sanoi *Journalisti*-lehden haastattelussa vuonna 2016. (Juttu 4)

Juttu 1:ssä on viittaus siihen, miten Juha Tuomista on kuvattu muissa medioissa:

Tuominen sanoo, että siihen hänestä on, sillä hän on ”kahden kansainvälisen pääomasijoittajan piiskaama”, kuten *Talouselämässä* luki. (Juttu 1)

Tässäkin lainauksen sävyn voisi tulkita röyhkeäksi, jos se olisi kertojan oma. Esimerkistä saa kuitenkin sen kuvan, että Tuominen olisi itse maininnut haastattelussa *Talouselämän* jutun määritelmän. Hän itse käyttää sitä ironisesti.

Juttu 1:n kertoja vahvistaa Tuomisen johtajuutta työkaverin mielipiteellä. Lukijan päätettäväksi jää, onko mielipide myönteinen. Se voisi olla myös kielteinen, jos jutussa paljastuisi myöhemmin jotain kyseenalaista Tuomisen johtamistavoista. Tässä tapauksessa kyse ei kuitenkaan ole kielteisyydestä.

Entinen työkaveri Husista muistaa Juha Tuomisen ekstroverttinä ja määrätietoisena lääkärinä, joka toi varhain esille halunsa johtaa. (Juttu 1)

Sitä vastoin Perttu Saksan työtä kuvaava ulkopuolisen kommentti juttu 2:ssa on yksiselitteisen myönteinen:

Nyt jo edesmennyt taidekriitikko **Otso Kantokorpi** kirjoitti *Kirkossa ja kaupungissa*, ettei muista "toista näin kiittävää – osin ylistävääkin" julkisen taideteoksen vastaanottoa 2010-luvulta. (Juttu 2)

Yllä olevien esimerkkien perusteella sinänsä neutraali asennoitumistapa eli muiden tulkintoihin viittaaminen voi siis vaikuttaa röyhkeältä tai kunnioittavalta riippuen siitä, millainen sävy lainauksessa on.

Neutraali kertoja voisi kuvailla myös päähenkilön ulkoista olemusta. (Lassila-Merisalo 2009, 109.) Aineistoni jutuissa ei kuitenkaan ole lainkaan henkilöiden ulkoisen olemuksen kuvailua. Mahdollinen selitys voi olla se, että lehdessä ajatellaan, että juttujen valokuvat puhuvat puolestaan. Jokaisessa Hän-juttupaikan jutussa on koko sivun valokuva ja pienempi, 9-10 x 14-15 cm mittainen kuva. Juttujen kertojat eivät myöskään kuvaile päähenkilöiden eleitä. Aineistoni on kuitenkin niin pieni, ettei sen perusteella voi todeta, etteivät Suomen Kuvalehden Hän-juttupaikan kertojat kuvaile henkilöiden ulkonäköä.

5.2 Analyyttinen asenne

Kertojan analyttinen asenne oli aineistoni jutuissa melko yleinen. Kaikissa jutuissa oli analyttisiä piirteitä.

Analyttiselle asenteelle on tyypillistä kertojan pohtiva, kriittinenkin rooli (Lassila-Merisalo 2009, 110.) Seuraavissa esimerkeissä jutun 1 kertoja arvioi Juha Tuomisen tapaa vastata kysymykseen sekä Tuomisen puhetyyliä. Olen kursivoinut esimerkeistä analyttisen osuuden.

"Lapset olivat teinejä ja tarvitsivat aikaa", Tuominen vastaa *yllättäen*. (Juttu 1)

Tuominen *osaa sanoa räväkästi*. (Juttu 1)

Jutun 4 kertoja pohtii seuraavassa esimerkissä päähenkilön asemaa tämän omassa viite-ryhmässä, suomenruotsalaisten talousvaikuttajien keskuudessa. Analyttiselle asenteelle tyypilliseen tapaan pohdinta on kriittistä. Analyttiseen asenteeseen kuuluu se, että kertoja ei kuitenkaan esitä päähenkilöä huonossa valossa. Kertoja olettaa lukijan tuntevan suomenruotsalaisia piirejä kuvaavan termin *ankkalammikko*:

Kaj-Gustaf Bergh vaikuttaa oudolta linnulta suomenruotsalaisen pääoman ankka-lammikossa. (Juttu 4)

Hieman aiemmin kertoja on listannut suomenruotsalaisia toimijoita. Kursivointi on omani:

Konstsamfundetin lisäksi *ankkalammen rahakkaaseen piiriin* kuuluvat muun muassa Svenska Kulturfonden, Folkhälsan, Stiftelsen för Åbo Akademi sekä Svenska Litteratursällskapet. (Juttu 4)

Ei silti ole itsestään selvää, että kaikki lukijat mieltävät *ankkalammikon* hauskaksi tai neutraaliksi kielikuvaksi. Jos kielikuvan kokisi esimerkiksi suomenruotsalaisia loukkaavana, kertojan asenne olisikin röyhkeä. Onkin vaikea määritellä tietyn kielikuvan sävyä tyhjentävästi. Itse päädyin tässä määrittelemään kertojan asenteen analyttiseksi, mutta olen tietoinen siitä, että lukijasta riippuen tulkinta olisi voinut olla toinen.

Lassila-Merisalonen (2009, 110) mukaan kysymysten esittäminen jutussa on merkki kertojan analyttisyydestä. Kaikissa aineistoni jutussa kertoja esittää kysymyksiä. Kysymykset vaihtelevat melko konkreettisista filosofisiin.

Jutun 2 kertoja esittää taiteilija-päähenkilö Perttu Saksalle ison kysymyksen:

Onko ihminen paha? (Juttu 2)

Jutun 3 kertoja puolestaan miettii, millaista on Ranskan sisäpolitiikka:

Oliko vika epäonnistuneessa maahanmuuttopolitiikassa? [...] Onko ratkaisu se, että kadulla partioi rynnäkkökiväärein aseistautuneita poliiseja ja sotilaita? Olivatko Ranskan tiedustelutoimet epäonnistuneet? (Juttu 3)

Seuraavissa esimerkeissä jutun 4 kertoja kysyy päähenkilö Kaj-Gustaf Berghiltä rahasta ja harrastuksesta tuttavalliseen sävyyn:

Mutta onko 50 miljoonaa paljon rahaa?
"Riippuu siitä, kuinka paljon sinulla on rahaa", Bergh naurahtaa. (Juttu 4)

Hallituspalkkioita kertyi yli 200 000 euroa vuodessa. Rahako hallitustyöskentelyssä innostaa?

Berghin mukaan ei. (Juttu 4)

Kaj-Gustaf Bergh on tunnettu kaivinkoneistaan. Mutta mitä hän niillä tekee? ”No sitä kaikki aina kysyy”, hän sanoo huvittuneena. (Juttu 4)

Yllä olevat kysymykset muistuttavat hieman buddy-kertojan asennoitumista. Lassila-Merisalon (2009, 112) mukaan buddy-kertojan asenteeseen liittyy se, että kertojan ja päähenkilön suhde näyttää kaverilliselta. Jos päähenkilölle esitetyissä kysymyksissä olisi yksikön toinen persoona, kertojan asenne olisi vielä lähempänä buddya. (Mutta onko 50 miljoonaa *sinun mielestäsi* paljon rahaa? Mutta mitä *sinä* niillä teet?). Määrittelin kuitenkin tässä kysymykset analyyttisiksi, sillä kertoja on säilyttänyt etäisyyden päähenkilöön.

On tärkeää huomata, kuka jutussa milloinkin puhuu. Seuraavassa esimerkissä kyse on Tuomisen entisten työkavereiden äänistä. Ensimmäisessä kysymyksessä kertojan asenne on neutraali eikä analyyttinen, sillä hän siteeraa Tuomisen työkavereiden kysymystä. Toinen kysymys ei enää välttämättä ole työkavereiden siteeraamista vaan kertojan omaa pohdintaa.

Moni työkaveri yllättyi. Miksi Tuominen lähti juuri silloin, kun ura oli kovassa nousukiidossa? Vaatiko toimitusjohtajan työ sellaista paineensietokykyä ja pitkäjänteisyyttä, joita Tuomisella ei ole? (Juttu 1)

Lassila-Merisalo (2009, 110) toteaa, että analyyttinen kertoja on jutussa läsnä ajattelunsa kautta. Ajattelu voi olla kertojan omaa pohdintaa, mutta myös hänen oletuksiaan siitä, mitä lukija saattaisi ajatella juttua lukiessaan.

Seuraavassa jutun 2 kertoja pohtii muistomerkkien olemusta. Lukijalla voisi olla samantyyppisiä ajatuksia.

Ei ole hankalampaa julkisen taiteen teosta kuin muistomerkki. [...] Nykyään ajatellaan, että jos jotakuta muistetaan, toinen jää muistamatta. Monien mielestä monumentit ovat mennyttä maailmaa: faksi, YYA, **Lenin**, permanentti, monumentti. (Juttu 2)

Juttu 1:n kertoja kiteyttää välillä analyyttisesti sen, mitä jutussa aikaisemmin on kerrottu. Kertojan analyyttiset väliintulot ovat tyypillisiä juuri juttu 1:lle. Olen kursivoinut esimerkeistä analyyttiset osuudet.

Tuominen sanoo, että Hus on hyvässä kunnossa. *Odotukset ovat silti kovat.* (Juttu 1)

Sotesta hän [Tuominen] sanoo vain, että kakku on kovin suuri kerralla haukattavaksi. ”Sote elää koko ajan, eikä kukaan tiedä, millaisia lausuntoja ensi vuonna tarvitaan.”

Varovaisuuteen on syynsä. (Juttu 1)

Jutun 1 lopetuksessa näkyvät sille jo aiemmin tyypilliset analyttiset kiteytykset ja väliintulot.

Myös Husin hallituksen luottamus on ansaittava.

Siihen asti Juha Tuomista tarkkaillaan hänen jokaisesta lausunnostaan. (Juttu 1)

Lassila-Merisalo (2009, 111) on huomionnut, että vähemmänkin analyttisissä jutuissa on usein analyttinen lopetus. Myös Töyry ym (2009, 88) esittävät, että aikakauslehtijutun lopussa kiteytetään kerrottu ja tarjotaan lukijalle yhteenveto ja ratkaisu. Loppu voi liittyä suoraan alun perusteluun, jossa lukijalle kerrotaan, miksi hänen kannattaa lukea juttu.

5.3 Empaattinen asenne

Kertojan empaattista asennetta oli aineistoni jutuissa vain vähän. Syynä asenteen vähyyteen on todennäköisesti julkaisun luonne, sillä Suomen Kuvalehti on asiakeskeinen aikakauslehti. Lassila-Merisalon (2009, 111) mukaan empaattinen kertoja on tyypillinen erityisesti naistenlehdille.

Lassila-Merisalon (2009, 111) mukaan empaattinen kertoja korostaa päähenkilön inhimillisyyttä. Aineistoni jutuissa kertojan empaattisuus näkyy niissä kohdissa, joissa kerrotaan päähenkilön harrastuksista, perheestä, kodista tai ystäväistä.

Kun Bergh, tuttavien kesken "Kobbe", nousee kaivinkoneen hyttiin, hän unohtaa kaiken muun. (Juttu 4)

Katja Keckman on tutkinut henkilöjuttujen tarinallisuutta pro gradu –tutkielmassaan. Hän on pannut merkille, että kertojan valinnat haastateltavien nimeämisen suhteen vaikuttavat kertojan havaittavuuteen tekstissä. (Keckman 2009, 50.) Yllä olevassa esimerkissä huomiota kiinnittää päähenkilö Kaj-Gustaf Berghin lempinimen *Kobbe* käyttö. Kertojan empaattinen asenne päähenkilön nimeämisessä jutun tässä kohtaa tekee päähenkilöstä inhimillisemmän. Empaattisuutta lisää vielä se, että kertoja käyttää päähenkilön lempinimeä harrastuksen yhteydessä.

Myös jutun 4 lopetus on empaattinen:

Berghillä on toinenkin haave. Että olisi vihdoinkin enemmän aikaa olla ystävien kanssa. (Juttu 4)

Onko kertoja halunnut lopuksi tuoda esiin Berghin pehmeämmän puolen? Jo jutun otsikko *Tuttavien kesken Kobbe* antaa vihjeen siitä, että päähenkilön ammatillinen minä ja yksityinen minä saattavat olla hyvinkin erilaiset.

Kuten juttu 4, monet aikakauslehtijutut loppuvat viittauksella tulevaan. Lopussa aavistellaan mitä jutussa käsitellylle päähenkilölle tapahtuu tulevaisuudessa. Usein aavistelija on päähenkilö itse. (Töyry ym 2009, 89).

Seuraavissa esimerkeissä asuinympäristöjen kuvailu tuo esiin henkilökohtaisia puolia juttujen kohteista:

Muutama vuosi sitten Saksa päätti jo karata Hankoon, osti mummonmökinkin. Ihmiset Helsingissä liittyivät vain työhön. Luontoon piti päästä. Sitten Saksa sai taiteilija-asunnon puiden keskeltä Myllypurosta. (Juttu 2)

Ihan vielä Heikkilä ei kuitenkaan vaihtaisi kävelyä Seinen varrella ja lasillista kotitalonsa alakerran pikkubistrossa mihinkään. (Juttu 3)

Jutussa 2 Perttu Saksan ostama talo ei ole mikä tahansa talo, vaan mummonmökki. Taiteilija-asunto ei ole vain asunto Myllypurossa, vaan se sijaitsee puiden keskellä. Kertojan empaattisen asenteen avulla taiteilijasta välittyy luonnonläheinen mielikuva.

Jutun 3 kertoja kuvaa, kuinka Annastiina Heikkilä kävelee Seinen varrella ja nauttii lasillisen pikkubistrossa. Nyt ollaan Heikkilän vapaa-ajalla, kaukana työminästä. Heikkilän kotikaupunki Pariisi näyttäytyy kertojan empaattisen asenteen ansiosta tunnelmallisena ja kodikkaana. Kertoja kuvaa aiemmin jutussa Pariisia myös vähemmän empaattisesti:

Paitsi että kaupunki on monille liian kallis, saasteet ja ehkä myös terrorismin tuoma turvattomuuden tunne ovat sysänneet ihmisiä muuttamaan maaseudulle. (Juttu 3)

Voi ajatella, että yksi jutun 3 sivuhenkilöistä on Pariisi. Jo otsikko ”Pariisi on muuttanut peruuttamattomasti” antaa vihjeen siitä, että kaupunki on jutussa merkittävässä osassa. Pariisi on jutussa yhtä aikaa ystävällinen ja vihamielinen. Kun kertojan asenne kaupunkia kohtaan vaihtuu, lukijankin mielikuva kaupungista muuttuu.

Seuraavassa esimerkissä jutun 1 empaattinen kertoja vie lukijan päähenkilö Juha Tuomisen kotiin ja harrastuksen pariin. Kuten jutussa 4, tässäkin harrastus (veneily) saa päähenkilön rentoutumaan.

Juha Tuominen sanoo olevansa esteetikko. Kun töissä on ”hankalia hetkiä”, hän rauhoittuu kotonaan Helsingin Kaitalahdessa, jossa on visuaalista kauneutta ja rauhaa.

Valkoinen talo on kaksikerroksinen, reilut 250 neliötä.

Yläkerrasta näkyy venesatama, jossa on Tuomisen moottorivene Galia 650. Sillä hän ajaa mökilleen Sipooseen ja rentoutuu heti, kun vene irtautuu rannasta. (Juttu 1)

Yllä olevan esimerkin kohdalla on kuitenkin syytä miettiä, onko kuvaus täysin empaattinen. Haluaako kertoja korostaa sitä, että Tuominen on varakas? 250-neliöisen talon ja

moottoriveneen mallin mainitseminen voi myös rakentaa kuilua lukijan ja jutun päähenkilön välille.

5.4 ”Buddy”-asenne

Aineistoni jutuissa ei ollut havaittavissa yhtään kertojan buddy-asennetta. Lassila-Merisalón tutkimuksessa buddy-asenne oli tyypillinen tietyille toimittajalle, Cityn Jaana Rinteelle. Lassila-Merisalo toteaaakin Rinteen jutuista, että niistä ”on tullut tavallaan oma genrensä.” (Lassila-Merisalo 2009, 111.)

5.5 Kunnioittava asenne

Jutuissa 1 ja 3 oli havaittavissa kertojan kunnioittavaa asennetta. Eniten sitä oli Juha Tuomisesta kertovassa juttu 1:ssä. Jutuissa 2 ja 4 ei ollut kertojan kunnioittavaa asennetta.

Juttu 1:n kertoja antaa päähenkilön määritellä itsensä myönteisesti monta kertaa. Päähenkilö suorastaan kehuu itseään:

”Olen rohkea, ja tuo oli yksi rohkeista jutuistani. Olin uskaltanut liikkua lääketeollisuudesta julkiselle puolelle Husiin ja selvittänyt kriisin. Siitä päätin siirtyä yksityiselle.” (Juttu 1)

Siihen Tuominen toteaa: ”Paineensietokykyni on hyvä.” (Juttu 1)

”Olen aina halunnut vaikuttaa. Olin meripartion johtaja, lääketieteenkandidaattiseuran hallituksen puheenjohtaja, Kandidaattikustannuksen hallituksen puheenjohtaja.” (Juttu 1)

Myönteisten arvioiden suuri määrä herätti kysymyksiä. Mitä kertoja haluaa viestittää lukijoille näillä valinnoilla? Kuinka luotettavana voi pitää päähenkilön omaa arviota itsestään? Jos kehuja on hyvin paljon, voiko kunnioittava asenne muuttuakin epäkunnioittavaksi?

Yksi jutun 1 kantavista teemoista on, että päähenkilö Juha Tuomisen on todistettava olevansa hyvä valinta Husin toimitusjohtajaksi. Niinpä kertojan kunnioittava asenne toimii tehokkeinona sille, että päähenkilö pääsee kertomaan omista avuistaan ja tuomaan julki omia kykyjään. Lukijan päätettävissä on, uskooko hän päähenkilön omiin arvioihin. Tärkeintä on se, että jutun mukaan Tuominen todella joutuu vakuuttamaan epäilijöille olevansa pätevä.

Lassila-Merisalón (2009, 114) mukaan kunnioittavassa asenteessa ”toimittaja ei kyseenalaista päähenkilön sanoja”. Huomioitavaa on, että Lassila-Merisalo käyttää tässä nimitystä toimittaja, ei kertoja. Oma tulkintani on, että toimittaja kyllä saattaa haastattelu- ja kirjoit-

tushetkellä kyseenalaistaa päähenkilön sanat, mutta hän saattaa kirjoittaessa valita jutulleen kertojan, joka ei kyseenalaista. Kyseessä olisi siis toimittajan tietoisesti valitsema tehokeino.

Jutun 3 kertoja kuvailee päähenkilö Annastiina Heikkilän suhdetta Ranskaan:

Pariisiin hän [Heikkilä] oli aina halunnut. Hän oli ollut siellä au pairina ja yliopistovaihdossa, hänen ranskan kielensä oli täydellinen. (Juttu 3)

Kertojan kunnioittava asenne näkyy siinä, että hän kuvaa Heikkilän kielitaitoa täydelliseksi. Väite tuntuu kuitenkin epäuskottavalta. Voiko vieraan kielen taito edes olla täydellinen? Esimerkissä näkyy Lassila-Merisalonen (2009, 114) väite siitä, että kertojan kunnioittava asenne voi luoda mielikuvan kriitikittömästä toimittajasta.

5.6 Röyhkeä asenne

Vain yhdessä aineistoni jutussa oli havaittavissa kertojan röyhkeää asennetta, siinäkin vain kerran. Olen kursivoinut seuraavasta esimerkistä röyhkeän asenteen. Jutussa 1 kertoja toteaa:

Sen jälkeen hän [Tuominen] lisää *johtajan klisein*, että ”tarvitsin enemmän osaamista, ja Terveystalo tarjosi uusia mahdollisuuksia”. (Juttu 1)

Se, että päähenkilö puhuu ”johtajan klisein” ei anna kovin positiivista kuvaa hänestä. Kertojan röyhkeälle asenteelle onkin tyypillistä päähenkilön puheen kommentointi.

Röyhkeän asenteen puuttuminen muista jutuista voi kertoa Suomen Kuvalehden asiakaskeisistä tyylistä, johon röyhkeyden ei katsota kuuluvan.

5.7 Autoritäärinen asenne

Kertojan autoritäärinen asenne näkyi kaikissa aineistoni jutussa. Eniten sitä on käytetty jutuissa 2 ja 3, joissa on pitkäköjä autoritäärisen kerronnan jaksoja. Juttujen 1 ja 4 autoritäärisen kerronnan jaksot ovat lyhyitä. Kaikkein eniten autoritääristä kerrontaa on Annastiina Heikkilästä kertovassa jutussa 3.

Jutuissa 2 ja 3 autoritäärinen kertoja vie lukijan aluksi tilanteeseen, johon päähenkilö myöhemmin liittyy. Kohtauksissa on myös muita henkilöitä, joita kutsun tässä juttujen sivuhenkilöiksi.

Töyry ym. (2009, 86) määrittävät jutun kohtausalun siten, että ”jutun alussa kuvataan aiheen, rajauksen ja teeman kannalta keskeinen, toiminnallinen tilanne.” Seuraavien esimerkkien perusteella autoritäärinen kerronta olisi tehokas tapa aloittaa juttu kohtauksella.

Juttu 2 alkaa kohtauksella päähenkilö, valokuvaaja Perttu Saksan juttukeikalta kymmenen vuoden takaa. Kohtaus päättyy tilanteeseen, jossa Saksa valokuvaava Mauno Koivistoa. Jutun sivuhenkilö on presidentti Mauno Koivisto. Hänen kauttaan autoritäärinen kertoja pääsee päähenkilö Saksaan, joka suunnitteli Koiviston hautamuistomerkin. Autoritäärinen kerronta mahdollistaa pää- ja sivuhenkilön tuomisen näyttämölle elävästi, ei pelkkien faktojen avulla. Kertoja on valinnut miljöökseksi Koiviston työhuoneen.

Iso käsi ojentui kättelyyn.

Toukokuu 2008, Unioninkatu 33, paahtuneen keltainen empire-talo. Tälle juttukeikalle valokuvaaja **Perttu Saksa** oli saapunut reilusti etuajassa.

Presidentti **Mauno Koiviston** työhuone sijaitsee Helsingin Yliopiston kellarissa. Siellä hän kirjoitti muistelmiaan ja vastasi kansalaisten kirjeisiin.

Työpöytä, työtuoli, muutama vaatimaton istuin vieraille. Aikaa oli luvattu kaksi tuntia. Tasan.

Lapsuus, työväenliike, pankkimaailma, **Kekkonen**. Saksa sääti valojoon ja kuunteli haastattelua. Kun potretin hetki tuli, hän ohjasi 84-vuotiasta Koivistoa, kuten kaikkia muitakin. Istu ja katso kameraan.

Salama välähti pari kertaa, ja presidentti nousi.

”Eiköhän tämä ollut tässä.”

Saksa pelästyi. Eihän lapsuuden presidentti voi tuottaa aikuiselle lapselle pettymystä, hän vetosi.

Koivisto hymähti. Istui sitten alas. (Juttu 2)

Autoritääriselle asenteelle on ominaista se, että eri äänet sekoittuvat keskenään tekstissä. (Lassila-Merisalo 2009, 115.) Edellisessä esimerkissä sekoittuvat Saksan ääni ja toimittajan oma tiedonhankinta. Lopputulos on kuitenkin kertojan oma luomus. Hänellä on auktoriteettiasema suhteessa tekstiin.

Jutun 2 lopussa kertoja kuvaa tilannetta, jossa Saksa itse on valokuvattavana paikallislehteen. Juttu päättyy alkukohtausta muistuttavaan tapahtumaan. Lopussa kertojan asenne on kuitenkin neutraali, ei autoritäärinen. Toimittaja on kuvaustilanteessa paikalla ja dokumentoi tapahtumia. Saksan selvästi merkitty sitaatti ilmaisee kerronnan olevan neutraalia.

Saksa ja Paljakka asettuvat Kartan taakse. Kultaajamestari Snellman kohottaa iPadin. Yksi, kaksi, kolme nopeaa räpsähdystä.

”Oliskohan se siellä”, Saksa sanoo. (Juttu 2)

Jutun 3 aloitus vie lukijan keskelle terrori-iskua, joka tehtiin Pariisiin vuonna 2015:

Marraskuun 13.päivän iltana 2015 Elinor oli ystäviensä kanssa ravintola La Belle Équiper terassilla Pariisin 11. kaupunginosassa. He olivat juhlimassa ystävän 35-vuotissyntymäpäivää.

Vain muutamaa päivää aikaisemmin samassa ravintolassa Elinorin laukusta oli varastettu kukkaro. Nyt hän oli jättänyt varalta laukkunsa baaritiskin taakse. Kun hän

lähti hakemaan sitä hieman ennen iltakymmentä, mustiin pukeutunut mies hyökkäsi kohti terassia.

Baaritiskille jähmettynyt Elinor näki, kuinka terassilla alkoi salamoida ja paukkua. Mies tulitti rynnäkköaseella kuoliaaksi koko hänen pöytäseurueensa, neljä ystävää. Ja viisitoista muuta.

Samaan aikaan Elinorin avopuoliso Simon oli seuraamassa Ranskan ja Saksan ystävyysottelua Stade de Francen jalkapallostadionilla. Simon kuuli stadionilla paukauksia, yksi, kaksi, kolme, mutta tajusi että jotain oli pahasti pielessä vasta saatuaan Elinorilta viestin. (Juttu 3)

Hieman myöhemmin jutussa selviää, että yllä olevassa katkelmassa mainitut Elinor ja Simon ovat antaneet haastattelun jutun 3 päähenkilölle, Ylen Pariisin-kirjeenvaihtaja Anastasiina Heikkilälle. Toimittaja on siis todennäköisesti saanut yllä olevat tiedot Heikkilältä. Kertoja kuvaa kuitenkin autoritäärisesti tapahtumat: hän ottaa kertomuksen omakseen.

Seuraavat esimerkit ovat autoritääriselle kertojalle tyypillisiä, sillä lähteitä ei raportoida. Tyypillistä autoritääriselle kertojalle on myös se, että hän adaptoi itselleen päähenkilön puhetta.

Monet tekivät niiden [iskujen] jälkeen elämänsä kannalta tärkeitä päätöksiä. Erosivat tai menivät naimisiin, myivät kotinsa ja ostivat uuden. Vaihtoivat työpaikkaa, päättivät tehdä lapsen. (Juttu 3)

Bergh kaivaa kaksi sataa kuoppaa vuodessa.

Kunnostaa oja. Laittaa pieniä sorsastuslammikoita. Nostaa ylös nurmikentälle kaatuneita puita.

Bergh kaivaa tilalla olevaa lampea kaivurilla auki. Se tuo lammelle hirviä, kauriita ja valkohäntäpeuroja, joita hän myös metsästä. (Juttu 4)

Molemmissa esimerkeissä autoritäärinen kertoja ikään kuin nopeuttaa kerrontaa. Jutussa 3 kertoja niputtaa pariisilaisten tekemiä päätöksiä yhteen: erot, naimisiinmenot ja perheellisyydet sekä asunnon- ja työpaikanvaihdokset ovat osa ihmisten elämää. Listamaisuus korostaa tärkeiden henkilökohtaisten tapahtumien yleisyyttä. Kertoja vaikuttaa kaikkیتietävältä.

Autoritäärinen kertoja adaptoi itselleen päähenkilön puhetta, kun hän kuvailee Berghin maisemanmuokkausharrastusta, sillä harrastuksen yksityiskohdat toimittajan on täytynyt saada Berghiltä itseltään. Esimerkissä on samankaltaista listamaisuutta kuin juttu 3:n pariisilaisten valinnoissa. Autoritäärinen kertoja vaikuttaa tässäkin kaikkیتietävältä.

Siirtymät ovat jutun rakenteen kannalta tärkeitä elementtejä. Juttujen 2 ja 3 siirtymissä näkyy kertojan autoritäärinen asenne.

Jutussa 2 autoritäärinen kertoja kuvaa ensin sivuhenkilö Mauno Koiviston uskonnollista vakaumusta. Siitä hän pääsee Perttu Saksan maailmankatsomukseen ja muistomerkkiin.

Autoritäärinen kerronta mahdollistaa tässä, kuten jutun alussakin sivuhenkilö Koiviston tuomisen juttuun mukaan kiinnostavalla tavalla.

Viimeisenä talvena Koivisto ei osallistunut Linnan juhliin. Hän kävi silti itsenäisyyspäivän kirkossa.

"Älkää olko minusta huolissanne, Korkein minua johdattaa, kuten tähänkin asti", Koivisto kirjoitti kotiin jatkosodasta kesällä 1944.

Saksa ei ole uskonnollinen. Silti Koiviston vakaumus näkyy hänen mukaansa muistomerkeissä tavalla, jota on vaikea pukea sanoiksi. (Juttu 2)

Jutussa 3 kertoja rinnastaa päähenkilö Annastiina Heikkilän ja sivuhenkilö Elinorin kokemukset. Kertoja on rakentanut miljöön (ravintolan keittiö) avulla siirtymän Heikkilästä Elinoriin:

Hän [Heikkilä] livahti viereisen ravintolan keittiöön ja sulloutui tiskikoneen taakse. "Keittiössä iski kuolemanpelko."

Myös Elinor oli ryöminyt ravintolan keittiöön ja sieltä sisäpihalle. Joku talon asukkaista oli päästänyt hänet turvaan. Lopulta Simon oli löytänyt Elinorin. (Juttu 3)

Aineistoni jutuissa on myös autoritäärisyyttä lyhyemmissä pätkissä, toisten kertojassenteiden seassa. Juttu 1 alkaa autoritäärisen kerronnan kohtauksella, jossa näkyy hyvin Lassila-Merisaloon huomio siitä, että suomalaisessa journalistisessa kerronnassa on kyllä autoritäärisen kerronnan jaksoja, mutta ne katkeavat pian taustafaktioihin ja lähteiden nimeämiseen.

Juttu 1 alkaa kohtauksella, jossa Husin valtuusto äänestää uudesta toimitusjohtajasta. Vastakkain ovat päähenkilö Tuominen ja toinen ehdokas. Lopulta autoritäärisen kerronnan jakson katkaisee Tuomisen sitaatti ja kertoja siirtyy neutraaliin asenteeseen. Lainausmerkit osoittavat, että kyseessä on Tuomisen sitaatti.

Tiistai, 14. elokuuta. **Juha Tuominen** istui Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin valtuuston kokouksessa Helsingin Meilahdessa, vieressään kilpakumppaninsa **Jari Petäjä**.

Pian selviäisi, kumpi nousee Husin toimitusjohtajaksi.

Husin hallitus oli päättänyt kesäkuun kokouksessaan esittää valtuustolle Petäjää, Husin lasten ja nuorten sairauksien tulosyksikön johtajaa. Tuominen oli Terveystalon johtava ylilääkäri. Häneltä oli kysytty, onko hän eräänlainen Troijan hevonen, joka yrittää tuoda Husiin lisää yksityisten palveluntarjoajien toimintoja.

Tuominen oli pitänyt kysymystä "jossain määrin loukkaavana". (Juttu 1)

Seuraavassa esimerkissä jutun 3 autoritäärinen kertoja tarjoilee lukijalle tuokiokuvan Pariisista:

Jo Pariisin iskuja seuranneena iltana terassit olivat täyttyneet, ihmiset olivat juoneet punaviiniä ja keskustelleet. (Juttu 3)

Kertoja ei tietenkään voi tietää, mitä ihmiset joivat terassilla. Vaihtoehtojen määrä on yhtä runsas kuin menun juomalista. Kertoja on tässä autoritäärisesti päätenyt punaviiniin, joka kulttuurisissa stereotyyppioissa usein yhdistetään ranskalaisiin.

6 Pohdinta

Tässä luvussa pohdin tutkimukseni keskeisiä tuloksia ja esittelen tutkimuksen johtopäätökset. Käsittelen myös omaa oppimistani ja ammatillista kehittymistä.

6.1 Tutkimustulokset

Tutkimuksessa selvisi, että juttujen kertojilla oli useita asenteita samassa jutussa. Myös Maria Lassila-Merisalo päätyi tutkimuksessaan siihen, että kertojan asenteet menevät päällekkäin ja limittäin.

Eniten asenteita oli jutussa 1, kuusi kappaletta. Jutussa 3 oli viisi eri asennetta, jutuissa 2 ja 4 asenteita oli neljä. Asenteet vaihtelivat siten, että kaikissa jutuissa neutraali asenne oli vallitseva ja muut asenteet katkoivat neutraaliutta.

Aineistossani yleisimmät kertoja-asenteet olivat neutraali, analyyttinen ja autoritääriäinen asenne, joita oli jokaisessa jutussa. Myös empaattista asennetta oli jokaisessa jutussa, mutta vähemmän. Kunnioittavaa asennetta oli kahdessa jutussa. Röyhkeää asennetta oli havaittavissa vain yhdessä jutussa. Buddy-asennetta ei ollut jutuissa lainkaan.

Asenteet jakautuivat jutuissa seuraavasti:

Taulukko 1. Kertojan asenteiden esiintyminen aineistossa

Asenne	Juttu 1	Juttu 2	Juttu 3	Juttu 4
Neutraali	x	x	x	x
Analyyttinen	x	x	x	x
Empaattinen	x	x	x	x
Buddy	-	-	-	-
Kunnioittava	x	-	x	-
Röyhkeä	x	-	-	-
Autoritääriäinen	x	x	x	x

Aineistossani yleisin kertojan asenne oli neutraali asenne. Varsinkin jutuissa 1 ja 4 oli runsaasti neutraalia asennetta.

Kertojan neutraalin asenteen ilmenemismuotoja jutuissa olivat informaatio (nimet, päivämäärät, paikat, erikoistermit), johtolauseet (Tuominen *sanoo*, Bergh *kertoo*), päähenkilön selvästi merkityt lainaukset eli sitaatit sekä päähenkilöön liittyvät muiden tekemät tulkinat.

Tutkimus vahvisti Lassila-Merisalons huomion siitä, että henkilöjutun ei tarvitse olla tyyliään muodollinen, jos kertojan asenne on neutraali. Omassa tutkimuksessaan Lassila-Merisalo ei erittele seikkoja, jotka vähentävät muodollisuutta. Minun tutkimuksessani muodollisuutta rikkoi päähenkilöiden omaäänisyys eli sitaatit, joissa kuului päähenkilön oma ääni. Myös päähenkilön harrastuksen valjastaminen tarinaa eteenpäin vieväksi elementiksi jutussa 4 vähensi muodollisuutta.

Aineistoni juttujen neutraalit kertojat eivät kuvailleet päähenkilön ulkoista olemusta, vaikka neutraali kertoja voisi niin tehdä. Onkin todennäköisesti sattumaa, että aineistoon valikoitui sellaisia juttuja, joissa tätä piirrettä ei ollut.

Kertojan analyttinen asenne oli aineistoni jutuissa melko yleinen. Analyttisyyttä löytyi kaikista jutuista. Analyttinen asenne ilmeni jutuissa siten, että kertoja pohti päähenkilöön liittyviä asioita ja jutun teemoja kriittisestikin, kommentoi ja esitti kysymyksiä.

Päähenkilön ammatti ja jutun teema vaikuttivat analyttisen kertojan esittämiin kysymyksiin. Kertoja kysyi taiteilijalta filosofisen kysymyksen ihmisluonteesta. Talousvaikuttajalta kertoja kysyi rahasta ja toimittajalta politiikasta.

Kertojan autoritäärinen asenne eli asenteista kaikkein kaunokirjallisin näkyi myös kaikissa aineistoni jutuissa, tosin jutuissa 1 ja 4 vain lyhyesti. Eniten autoritääristä asennetta oli jutuissa 2 ja 3.

Autoritäärisellä kerronnalla oli jutuissa useita tehtäviä. Aineistoni jutuissa 1, 2 ja 3 autoritäärinen kerronta mahdollisti juttuun kohtausalun. Jutuissa 2 ja 3 kertojan autoritäärinen asenne näkyi myös jutun siirtymissä.

Aineistoni jutuissa autoritäärinen kertoja vaikutti kaikkietävältä. Autoritääriset katkelmat olivat kertojan luomuksia, joissa ei ollut merkkejä lähteistä. Kertoja oli ottanut tarinan omakseen.

Autoritäärinen kerronta näyttäisi olevan tehokas keino tiettyyn tunnelmaan johdattamisessa tai jutun pää- ja sivuhenkilön esittelemisessä.

Näyttäisi siltä, että jos jutussa on sivuhenkilöitä, autoritäärisellä kerronnalla on mahdollista tuoda heidät elävästi esiin. Autoritäärisen kerronnan avulla sivuhenkilöt veivät päähenkilön tarinaa eteenpäin, kuten jutussa 2 presidentti Mauno Koivisto ja jutussa 3 pariisilainen Elinor.

Kertojan empaattista asennetta oli aineistossani vain vähän. Empaattinen asenne liittyi kohtiin, joissa viitattiin päähenkilön perheeseen, ystäviin, kotiin ja harrastuksiin. Koska empaattinen asenne on tyypillinen naistenlehdille, ei ole yllättävää, että asenne näkyi Suomen Kuvalehden jutuissa juuri niissä kohdissa, joiden aihepiiriä käsitellään naistenlehdissä paljon.

Empaattinen asenne näkyi myös siten, että päähenkilöstä käytettiin tämän lempinimeä.

Kertojan empaattisuus ei kuitenkaan aina ollut täysin ”puhdasta”. Juttu 1:n empaattinen katkelma, jossa mainitaan Juha Tuomisen talo ja venemerkki saattaakin rakentaa kuilua lukijan ja jutun päähenkilön välille.

Kertojan kunnioittavaa asennetta oli aineistossani kahdessa jutussa, jutuissa 1 ja 3. Jutussa 1 asenne ilmeni siten, että kertoja antoi päähenkilön määritellä itsensä positiiviseen sävyyn monta kertaa. Jutussa 3 taas kertoja kuvaili päähenkilön kielitaitoa ylistävästi.

Tutkimukseni osoitti, että kertojan kunnioittava asenne voi olla myös tehokeino, jolla korostetaan jutun teemaa. Huomioni on, että vaikka kertoja vaikuttaa kriitikittömältä, toimittaja ei sitä välttämättä ole.

Kertojan röyhkeä asenne näkyi ainoastaan jutussa 1 ja siinäkin vain kerran. Syynä tämän kertoja-asenteen vähäiseen määrään saattaa olla Suomen Kuvalehden asiakaskeinen linja, johon röyhkeä ja provosoiva tyyli ei sovi.

Aineistossani ei ollut yhtään selvää kertojan buddy-asennetta. Tulos saattaa selittyä sillä, että Lassila-Merisalonen tutkimuksessa buddy-kertoja oli tyypillinen tietyille toimittajalle ja asenteesta oli tullut hänen tavaramerkkinsä. Koska buddy-kertoja saattaa ärsyttää lukijaa, on mahdollista, että asiakaskeisessä Suomen Kuvalehdessä sitä halutaan välttää.

6.2 Johtopäätökset

Kaiken kaikkiaan kertojien asenne oli linjassa Suomen Kuvalehden asiakeskeisen tyylin kanssa, sillä yleisimmät asenteet olivat neutraali, analyttinen ja autoritäärinen.

Kertojan asenne ei tee jutusta hyvää tai huonoa, onnistunutta tai epäonnistunutta. Kyse on valinnoista, joita toimittaja kirjoittaessaan tekee.

Huomasin, että kertojan asenteen määrittelyminen ei aina ole yksiselitteistä. Esimerkiksi se, millaisiksi kielikuvat koetaan, saattaa vaihdella riippuen lukijasta. Tulkinnasta riippuen yksittäinen kielikuva voidaan kokea hauskana, nokkelana tai loukkaavana. Täten myös tulkinta kertojan asenteesta ja tekstin sävystä muuttuu.

Mahdollinen jatkotutkimuksen aihe olisikin lukijan asenteiden tutkiminen kertojan asenteiden ohella. Muita kiinnostavia jatkotutkimuksen aiheita voisivat olla editoinnin merkitys kerronnan terävöittämisessä ja sitaattien tehtävät jutuissa.

On tärkeää, että henkilöjutussa tulee esiin monia puolia päähenkilöstä. Juttu ei saisi olla henkilön ansioluettelo tai fanikirjoitus. Tutkimukseni osoitti, että asenteiden vaihtelevuus voi tuoda päähenkilön ristiriitaisuutta esiin. Jutussa 4 päähenkilö Kaj-Gustaf Berghillä on hyvin erilainen työ- ja yksityisminä. Kertojan empaattinen asenne tuo yksityisen puolen esiin. Jutussa 3 puolestaan Pariisi kaupunkina näyttäytyy kahdessa eri valossa riippuen kertojan asenteesta.

On vaikea kuvitella henkilöjuttua, jossa ei olisi lainkaan kertojan neutraalia asennetta. Onhan kyseessä asenne, jolle on ominaista se, että informaatiota on paljon eli ollaan tiedonvälityksen ytimessä. Lukijalle on tarjottava tietty määrä faktoja henkilöstä, jotta hän voi pitää juttua uskottavana. Toisaalta kertojan asenne ei sinänsä ole taakka faktojen paikkansa-pitävyydestä.

Neutraalin asenteen läheinen tarkastelu sai minut pohtimaan kysymystä ”Kuinka neutraali on neutraali?” Tutkimukseni osoitti, että kertojan neutraali asenne pitää sisällään lukuisia valintoja, joilla voi vaikuttaa tekstin sävyyn ja mielikuvaan päähenkilöstä. Jo se, millaisia toisten henkilöiden määritelmiä toimittaja valitsee päähenkilöä kuvaamaan, vaikuttaa siihen, millaisia sävyjä kertojan asenne saa. Kertoja voi vaikuttaa esimerkiksi röyhkeältä tai kunnioittavalta riippuen lainauksen sävystä.

Oman tutkimukseni valossa kertojan asennetta ei voi irrottaa jutun teemasta. Asenteet ovat välineitä, joilla kertoja kertoo tarinaa valitusta näkökulmasta. Samalla tavalla päähenkilöiden elämänvaiheet palvelivat juttujen näkökulmaa. Jotkut elämänvaiheet saivat enemmän painoarvoa kuin toiset.

Tutkimukseni osoitti, että kertojan asenne palvelee aina tiettyä tarkoitusta. Töyry ym. (2009, 91) mainitsevat, että aikakauslehtijutussa ”tekstin on edettävä jakso jaksolta, kappale kappaleelta, lause lauseelta, sana sanalta.” Tekstin etenemisen, rakenteen ja sanavalintojen kannalta toimittajan on tärkeä olla tietoinen asenteista, joita hänen kertojallaan on.

Tietoisuus asenteesta auttaa todennäköisesti myös välttämään kulttuurisia stereotyyppioita ja kliseitä.

6.3 Oma oppiminen

Journalistisia juttuja - myös henkilöjuttuja - luetaan nykypäivänä usein nopeasti, jopa vain silmäillen. Itsekin luen juttuja liian usein näin.

Opinnäytetyöni myötä perehdyin neljään henkilöjuttuun syvällisesti. Oli mielenkiintoista ja hyödyllistä huomata, millaisista elementeistä jutut koostuivat.

Tiesin kyllä jo etukäteen, että hyvä henkilöjuttu ei ole haastattelun toisinto tai päähenkilön ansioluettelo. Silti minun on ollut vaikea päästä eroon juuri noista piirteistä, kun olen kirjoittanut henkilöjuttuja. Kertoja-asenteiden analysoiminen teki minut tietoisemmaksi keinoista, joilla henkilöjuttua voi rakentaa.

Yksityiskohtiin paneutuva analyysi sai minut arvostamaan toimittajan ammattitaitoa. Kestä tahansa voi kirjoittaa mielenkiintoisen jutun, jos näkökulma on selkeä ja aihe rajattu. Kertojan asenteetkin palvelevat parhaimmillaan näkökulmaa. Juttuja analysoimalla opin paljon rakenteesta ja siirtymistä sekä sitaattien käytöstä.

Aineiston valinta osoittautui opettavaiseksi. Etsin aluksi vain itseäni kiinnostavia juttuja analysoitavaksi. Tajusin kuitenkin, ettei oma kiinnostus ole riittävä peruste aineiston valinnalle. Tutkimustulokset olisivat saattaneet jopa vääristyä. Ajanjaksoon perustuva otanta oli ehdottomasti tutkimuksen kannalta objektiivisempi. Pääsin myös perehtymään juttuihin, joita en olisi muuten välttämättä lukenut.

Toimittaja- ja kertoja-käsitteen erottaminen toisistaan tuntui välillä vaikealta. Kun kirjoitin analyysiosaa, oli oltava tarkkana, että toimittajan ja kertojan ero on lukijallekin selvä.

Kertoja-asenteen analyysiosaa oli mielenkiintoista ja motivoivaa kirjoittaa. Sen sijaan johdopäätökset aiheuttivat enemmän päänvaivaa. Olin tietoinen siitä, että pelkkä analyysi ei veisi minua eikä lukijaa ammatillisesti kuin puolitiehen.

Tutkittuani juttuja perusteellisesti minusta tuntui kuin olisin tutustunut juttujen päähenkilöihin. Minulle heräsi kiinnostus tietää heidän seuraavista vaiheistaan. Jos törmään heitä käsitteleviin juttuihin, aion varmasti lukea ne.

Tutkimusmenetelmä sopi mielestäni hyvin henkilöjuttujen tarkasteluun. Tosin asenteiden luokittelu on jossain määrin subjektiivista, mistä on hyvä olla tietoinen.

Tärkeitä oppeja tuli myös ajanhallinnasta. Opinnäytetyö on laaja kokonaisuus, joka vaatii ennen kaikkea kirjoittamista. Lähteitä ei voi etsiä loputtomiin, vaan on ryhdyttävä kirjoittamaan. Sama pätee journalististen juttujen kirjoittamiseen. Tärkeintä on aloittaa, kirjoittaa ja saada valmiiksi.

Lähteet

Aare, C. 2016. A Narratological Approach to Literary Journalism: How an Interplay between Voice and Point of View May Create Emphathy with the Other. *Literary Journalism Studies*, Vol 8, 1, s. 106-139.

Luettavissa: http://ialjs.org/wp-content/uploads/2016/05/article6_aare.pdf Luettu 5.12.2018.

Aikakausmedia 2018. Mediakortit. Luettavissa:

<http://www.mediakortit.fi/mediakortit/suomen-kuvalehti/383/#media> Luettu 10.12.2018.

Chatman, S. 1978. *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*. Cornell University Press. Ithaca and London.

Iso Suomen Kielioppi, §1460, Luettavissa:

<http://scripta.kotus.fi/visk/sisallys.php?p=1460> Luettu 14.12.2018

Jaakkola, M. 2013. *Hyvä journalismi*. Kansanvalistusseura. Helsinki.

Kansallinen mediatutkimus 2018. Luettavissa:

http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/09/KMT_S17-K18_lukijamaarat.pdf

Luettu 11.12.2018

Kantokorpi, M. 1990. Proosan runousoppia. Teoksessa Kantokorpi, M & Lyytikäinen, P & Viikari, A. (toim.). *Runoussopin perusteet*. s.103-177. Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Keckman, K. 2009. Vihanhallintaprojekti ja oikeudenkäynti. Kahden Nyt-liitteessä ja Imagessa ilmestyneen henkilöjutun lähitarkastelua kertomuksen näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

Lassila-Merisalo, M. 2009. Faktan ja fiktion rajamailla. Kaunokirjallisen journalismin poetiikka suomalaisissa aikakauslehdissä. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.

Makkonen-Craig, H. 2005. Toimittajan läsnäolo sanomalehtitekstissä. SKS. Helsinki.

Rentola, M. 2010. *Vaikuta mediassa. Kirjoittamisen keinot tutuiksi*. Kansanvalistusseura. Helsinki.

Räty, P. 1998. Henkilökuva ajan kuvana. Teoksessa Kantola, A & Mörä, T. (toim.). Journalismia! Journalismia?, s. 137-150. WSOY. Helsinki.

Salmi, V. 8.3.2017. Freelance-toimittaja. Näin henkilöjuttuni syntyvät. Long Playn iltakoulu. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Koulutusluento. Helsinki.

Suhola, A & Turunen, S & Varis, M. 2005. Journalistisen kirjoittamisen perusteet. Finn Lectura. Helsinki.

Töyry, M & Räty, P & Kuisma, K. 2009. Editointi aikakauslehdessä. Taideteollinen korkeakoulu. Jyväskylä.

Vares, V & Siltala, S. 2016. Sanan ja kuvan vuosisata. Suomen Kuvalehti 1916-2016. Otava. Helsinki.